

consiliul pentru egalitate
совет по равенству
equality council

RAPORT GENERAL
PRIVIND SITUAȚIA ÎN DOMENIUL
PREVENIRII ȘI COMBATERII DISCRIMINĂRII ÎN
REPUBLICA MOLDOVA
ANUL 2022

Chișinău, 2023

Cuprins

INTRODUCERE	3
SUMAR EXECUTIV	4
CAPITOLUL I. PREVENIREA DISCRIMINĂRII	8
1.1 Consolidarea cadrului normativ	8
1.2 Studiul privind asistența socială a persoanelor cu dizabilități severe și a persoanelor care sunt implicate în activități de îngrijire a acestora	17
CAPITOLUL II. PROTECȚIA ÎMPOTRIVA DISCRIMINĂRII	21
2.1 Câmpul muncii	21
2.2 Acces la bunuri și servicii disponibile publicului	25
2.3 Educație	30
2.4 Lezarea demnității	31
2.5 Acces la justiție	35
2.6 Alte domenii	36
CAPITOLUL III. PROMOVAREA EGALITĂȚII	40
3.1 Activități de informare și sensibilizare	40
3.2 Promovarea activității în mediul on-line și mass-media	44
3.1 Activități de instruire	45
CAPITOLUL IV. ASPECTE SPECIFICE ÎN ACTIVITATEA CONSILIULUI	47
4.1 Gestionarea plângerilor	47
4.2 Monitorizarea implementării recomandărilor înaintate de către Consiliu	53
4.3 Interferența cu instanțele de judecată	57
4.4 Capacitatea instituțională	57
4.5 Resurse financiare	59
CAPITOLUL IV. RECOMANDĂRI PRIVIND ÎMBUNĂTĂȚIREA SITUAȚIEI ÎN DOMENIUL PREVENIRII ȘI COMBATERII DISCRIMINĂRII ȘI ASIGURĂRII EGALITĂȚII	60

INTRODUCERE

Creat în anul 2012, în baza Legii nr.121/2012 cu privire la asigurarea egalității, Consiliul are misiunea de prevenire și combatere a discriminării, asigurare a egalității și promovarea diversității. Viziunea instituției este o societate incluzivă, unde oamenii se bucură de oportunități egale și își realizează drepturile și libertățile indiferent de sex, rasă, culoare, origine etnică, limbă, naționalitate, dizabilitate, orientare sexuală, vârstă, religie sau convingeri, statutul HIV, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu.

Consiliul este constituit din 5 membri, care acționează în condiții de imparțialitate și independență față de autoritățile publice, nu au apartenență politică și sunt numiți de Parlament pentru o perioadă de 5 ani.

În urma eforturilor depuse de-a lungul anilor pentru perfecționarea cadrului normativ privind nediscriminarea și asigurarea egalității, la începutul anului 2023, Parlamentul a aprobat în lectură finală proiectul de lege prin care denumirea autorității „Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității” este substituită cu denumirea „Consiliul pentru egalitate”. Prin același proiect de lege statele de personal au fost suplinite cu 13 unități.

În raport sunt elucidate problemele de asigurare a egalității, în cele mai importante domenii ale vieții sociale, identificate în perioada de raportare, în urma examinării plângerilor adresate Consiliului pe marginea faptelor de discriminare, dar și în urma examinării legislației și a proiectelor de acte normative. Totodată, autoritatea vine să prezinte succint informația despre situația privind serviciile sociale disponibile persoanelor cu dizabilități severe, obținută în baza studiului realizat în perioada de referință, cu scopul de a evalua accesibilitatea serviciilor sociale pentru acest grup de persoane.

Structurat în cinci capitole, raportul trece în revistă nu doar datele generale privind fenomenul discriminării în țara noastră, ci face trimitere și la cazuistica relevantă a Consiliului din perioada de raportare și prezintă date despre gradul de implementare a recomandărilor, raportate la impactul acestora resimțit în societate. Raportul vine cu o generalizare a activităților de promovare a egalității prin informarea și sensibilizarea populației asupra fenomenului discriminării, menite să crească gradul de cunoaștere a populației despre posibilitățile de revendicare a dreptului la egalitate și nediscriminare.

Recomandările principale formulate către autoritățile naționale sunt prezentate în ultimul capitol. Acestea se referă atât la modificarea legislației și practicilor care perpetuează discriminarea, cât și la intensificarea eforturilor comune pentru stoparea acestui fenomen.

Raportul a fost elaborat în baza art. 12 alin. (2) al Legii nr.121/2012 cu privire la asigurarea egalității și a fost aprobat în cadrul ședinței membrilor Consiliului din 16.03.2023

SUMAR EXECUTIV

Raportul reprezintă o generalizare a informației cu privire la fenomenul discriminării în Republica Moldova pentru anul 2022, activități de prevenire și combatere a acestuia, dar și de promovare a egalității. De asemenea, Consiliul înaintează și un set de recomandări în adresa tuturor instituțiilor responsabile de faptele de discriminare, orientate să susțină procesul de asigurare a egalității și nediscriminării în țara noastră.

Capitolul I vine cu o informație succintă din datele *Studiului privind asistența socială a persoanelor cu dizabilități severe și a persoanelor care sunt implicate în activități de îngrijire a acestora*, care a urmărit să aprecieze gradul de implementare a serviciului „Asistență Personală” la distanța de zece ani de la instituirea acestuia, pentru a releva carențele care subminează integrarea socială a persoanelor cu dizabilități severe și determină în continuare marginalizarea și excluderea acestora. Consiliul a supus analizei datele colectate de la autoritățile publice locale de nivelul II, precum și de la autoritățile centrale competente perioada anilor 2019-2022 privind numărul total al beneficiarilor Serviciului Social „Asistență personală” și numărul cererilor neacoperite; cuantumul mijloacelor bănești transferate din Fondul de susținere socială a populației și cuantumul mijloacelor bănești alocate din bugetul autorității publice locale de nivelul II în scopul finanțării Serviciului social „Asistență personală”; numărul asistenților personali contractați și modalitatea de angajare a acestora; numărul persoanelor care au beneficiat de serviciul social “Respiro”. În rezultatul analizei, Consiliul a estimat că necesitățile reale a populației în serviciul “Asistență Personală” sunt acoperite la etapa actuală doar în proporție de 32% (nr beneficiarilor raportat la nr. total al pers cu dizabilități severe eligibile). Consiliul a constatat lipsa unor criterii clare în baza cărora se determină cuantumul mijloacelor bănești care urmează a fi alocate fiecărei autorități publice locale de nivelul al doilea din Fondul de susținere a populației. În partea ce privește îngrijitorii, Consiliul a reținut că persoanelor care îngrijesc, însoțesc și supraveghează o persoană adultă cu dizabilități severe nu le este recunoscut dreptul la alocație pentru îngrijire, însoțire și supraveghere, or legislația recunoaște acest drept doar persoanelor care îngrijesc la domiciliu un copil cu dizabilități severe în vârstă de până la 18 ani.

Tot în prima parte, Raportul reflectă contribuția Consiliului la consolidarea cadrului normativ din Republica Moldova, ca rezultat al examinării corespunderii legislației în vigoare și a proiectelor de acte normative la standardele privind nediscriminarea. Cele mai stringente probleme identificate de Consiliu, la examinarea cadrului normativ țin de discriminarea îngrijitorilor persoanelor cu dizabilități severe privind modul de calculare a venitului mediu lunar asigurat la stabilirea pensiei; consolidarea mecanismului de aplicare a principiului „plată egală pentru muncă egală sau pentru muncă de valoare egală”; lipsa asigurării acomodării rezonabile a necesităților tuturor persoanelor cu dizabilități care au calitate de participant la proces; excluderea perioadei de activitate în calitate de avocat din stagiul contributiv necesar stabilirii dreptului la pensie anticipată pentru carieră lungă; discriminarea femeilor avocate în exercitarea dreptului de a beneficia de asistență medicală gratuită în cadrul sistemului de asigurare obligatorie de asistență medicală; tratamentul diferențiat aplicat în privința persoanelor de sex masculin în procedura eliberării certificatului privind aptitudinea de a practica activități sociale și profesionale cu responsabilitate sporită; lipsa de accesibilitate a serviciilor și mijloacelor de transport pentru persoanele cu dizabilități locomotorii; limitarea cercului de subiecți care pot beneficia de facilități fiscale și vamale la importul mijloacelor de transport destinate pentru deservirea persoanelor cu

dizabilități, dar și stabilirea neuniformă a remunerării muncii personalului medical în legătură cu locul de muncă.

Capitolul II expune într-un mod comprehensiv informația pe care o deține Consiliul referitoare la situația privind fenomenul discriminării în diverse domenii, precum câmpul muncii, acces la bunuri și servicii disponibile publicului, educație, lezarea demnității, acces la justiție, ș.a.

Din datele analizate de către Consiliu, putem desprinde că, în câmpul muncii, cele mai multe fapte de discriminare au avut loc în bază criteriilor de opinie (23%), dizabilitate (15%) și statut de pensionar (15%). În lista celor mai stringente probleme în acest domeniu sunt: refuzul modificării regimului de muncă în situația pandemică; concedierea arbitrară a persoanelor care dețin statutul de pensionar pentru limită de vârstă; hărțuirea în relațiile de muncă; acordarea discriminatorie a premiului anual în mărime redusă; nepromovarea în funcția publică; refuzul de angajare în câmpul muncii.

În domeniul accesului la bunuri și servicii disponibile publicului, o pondere de 23% și, respectiv 22% din deciziile de constatare a faptelor de discriminare au avut loc în baza criteriilor de dizabilitate și limbă vorbită, iar cel mai des invocate probleme se referă la încetarea unilaterală a contractului de închiriere a spațiului comercial; inaccesibilitatea drumurilor și a sediului autorității publice pentru nevoile persoanelor cu dizabilități; neasigurarea acomodării rezonabile a necesităților lingvistice în cadrul interacțiunii cu autoritatea publică; stabilirea diferențiată a taxelor locale pe criteriul apartenenței politice; inaccesibilitatea serviciilor medicale specializate de ambulator pentru persoanele asigurate; refuzul schimbării actelor de stare civilă persoanelor transgender.

Din totalul deciziilor de constatare, 5 % au ținut de domeniul educației, iar una dintre cele mai importante probleme examinate s-a referit la nerespectarea principiului laic în instituțiile de învățământ.

Orientarea sexuală a fost motivul celor mai multe fapte care au dus la lezarea demnității persoanelor – 60% din totalul deciziilor de constatare din acest domeniu. Problemele identificate în domeniul lezării demnității: mesaj instigator față de persoanele LGBT+; evidențierea originii etnice, în context negativ, în emisiuni TV; producerea și distribuirea publicității sexiste; afirmații rasiste din partea unei persoane.

În domeniul accesului la justiție, căruia îi revin 15% din numărul total al deciziilor de constatare emise în perioada de referință, cel mai des criteriu în baza căruia s-a produs fapta de discriminare este limba vorbită. Cazuistica Consiliului aferentă acestui domeniu, în anul 2022 evidențiază probleme ca neacceptarea cererii în procedură de către instanțele de judecată exclusiv din considerentul că este întocmită în limba rusă și obligarea de către instanțele de judecată, de a prezenta traducerea în limba de stat a poziției formulate în limba rusă.

Din totalul deciziilor de constatare, în cazul a 12% dintre acestea au fost stabilite acțiuni discriminatorii aferente altor domenii. În topul problemelor invocate se regăsesc: hărțuirea în procesul de îndeplinire a serviciului militar în termen; profilarea rasială; inaccesibilitatea informațiilor medicale și discriminarea în procesul de recrutare, încorporare și executare a serviciului militar în termen a persoanelor cu convingeri religioase.

Capitolul III reprezintă un sumar al activităților de promovare a egalității care urmăresc informarea și sensibilizarea societății în vederea eliminării tuturor formelor de discriminare în contextul valorilor democratice. Pe lângă activitățile anuale cu caracter

repetitiv, în 2022 Consiliul a ținut să elaboreze, cu ocazia celor 10 ani de la adoptarea Legii 121/2012 cu privire la asigurarea egalității, o serie de materiale informative care scot în evidență cele mai importante realizări, cu impact social major, care au fost posibile datorită aplicării prevederilor legale ale actului normativ menționat. Totodată, cea mai vizibilă campanie de informare și sensibilizare din 2022, „Toleranța – mai mult decât acceptare” a reflectat istorii reale ale persoanelor refugiate și a avut ca scop promovarea unei atitudini tolerante și prietenoase față de refugiații din Ucraina și a solidarizării cu aceștia.

Pentru că în anul 2021 Consiliul a înregistrat o rată mare de plângeri declarate inadmisibile (61%), în anul 2022 instituția a elaborat și a publicat un set de materiale informative care vin să prezinte și să explice publicului larg toate elementele constitutive ale formelor de discriminare.

În perioada de referință, migrația de personal din cadrul Consiliului a condiționat o scădere a numărului de sesiuni de informare comparativ cu anul 2021. Astfel, în cadrul a 14 sesiuni au fost instruite 587 persoane, printre acestea: grefieri și asistenți judiciari, polițiști și ofițeri de urmărire penală, specialiști în drepturile copiilor, militari în termen și prin contract, mediatori comunitari, juriști, avocați, reprezentanți ai societății civile, jurnaliști și profesori.

Capitolul privind aspectele specifice din activitatea Consiliului vine cu date despre gestionarea plângerilor parvenite la Consiliul, interferența cu instanțele de judecată, monitorizarea implementării recomandărilor Consiliului, capacitatea instituțională și resursele financiare ale autorității.

Referindu-ne la plângerile parvenite la Consiliu, pe marginea unor presupuse cazuri de discriminare, instituția menționează că numărul acestora a scăzut, comparativ cu anul 2021 de la 310 la 271 plângeri. Membrii Consiliului s-au autosesizat pe marginea a trei fapte de discriminare. Totodată, din 239 dosare finalizate, 216 au fost soluționate prin emiterea deciziilor, 4 dosare au fost soluționate pe cale amiabilă, iar 8 plângeri au fost retrase. Pe marginea a 11 adresări au fost emise avize consultative. Conform analizei, doar în 19% dintre deciziile emise a fost constatată fapta de discriminare, prin 62% din decizii plângerile au fost declarate inadmisibile, în alte 15% din decizii nu a fost constatată fapta de discriminare, iar pentru 4 cauze au fost emise decizii de încetare.

Dezagregând datele cu privire la deciziile de constatare în dependență de domeniile în care acestea au fost cel mai des reportate, observăm că câmpului muncii îi revin 24%, accesului la bunuri și servicii disponibile publicului și lezării demnității le revin câte 22% fiecare. Alte 15% din deciziile de constatare au fost emise pe marginea faptelor de discriminare din domeniul accesului la justiție, 5% - educației, iar 12% altor domenii.

Cea mai des constatată formă de discriminare în anul 2022 a fost discriminarea directă – în 47% dintre cazuri. În 24% dintre cazuri Consiliul a constatat instigare la discriminare, 13 % - hărțuire, în câte 7% din cazuri – discriminare indirectă și discriminare prin asociere și 2% - victimizare.

În baza deciziilor de constatare putem concluziona că faptele de discriminare au loc cu o frecvență mai mare în baza criteriilor de limbă – 22,73, orientare sexuală-18,8%, origine etnică - 9,09%, opinie – 6,82%, dizabilitate – 6,82, apartenență politică, convingeri, statut de pensionar, statut profesional – cu câte 4,55 %, identitate de gen, sex/gen, statut de asigurat, apartenență sindicală și religie – cu câte 2,27%.

Analizând informațiile privind recomandările formulate de către Consiliul în anul 2021, 105 la număr și implementarea acestora, monitorizată de Consiliu în 2022 putem constata că doar 6 dintre acestea au fost implementate, altele 27 se află în proces de monitorizare, 16 rămân deocamdată neimplementate, iar 56 dintre ele au fost contestate în instanțele de judecată. Totodată, în anul 2021, Consiliul a formulat și 13 recomandări de modificare a cadrului normativ în vigoare, prin emiterea avizelor consultative. Dintre acestea: 5 recomandări au fost implementate; 2 recomandări au fost contestate, iar alte 6 recomandări sunt în proces de monitorizare.

În urma implementării putem trece următoarele realizări la scară națională: beneficiarii de pensii stabilite în condițiile Legii asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri nr. 1544/1993, care și-au stabilit domiciliul în străinătate vor putea face uz de regimul înlesnit de perfectare a certificatului de viață, prin semnarea acestuia nu doar la misiunea diplomatică/oficiul consular al Republicii Moldova de pe teritoriul statului de domiciliu, dar și la autoritatea administrației publice locale sau la un notar; pensiile stabilite în perioada 1 ianuarie 2017 – 31 decembrie 2021 persoanelor care au îngrijit persoane cu dizabilități severe fără a fi angajate în calitate de asistent personal, la calcularea cărora a fost inclusă în stagiul de cotizare perioada prevăzută la art. 5 alin. (2) lit. d) din legea indicată, vor fi reexamineate luând drept bază de calcul a pensiei pentru perioada respectivă salariul mediu lunar pe țară, la data calculării inițiale/reexaminării pensiei (și nu salariul minim așa cum era prevăzut anterior); persoanelor cu dizabilități intelectuale și persoanelor cu dizabilități locomotorii severe, care au nevoie de îngrijire suplimentară, le-a fost recunoscut dreptul de a fi spitalizate cu asistentul personal; copiii cu vârsta de până la 7 ani, precum și copiii grav bolnavi până la vârsta de 18 ani, care au nevoie de îngrijire suplimentară, vor putea fi spitalizați împreună cu mama, tata sau tutorele, alți membri de familie, bunicul sau bunica; de sporul cu caracter specific pentru activități speciale de combatere a terorismului vor beneficia și funcționarii publici cu statut special din Secția tehnico-explozivă a Direcției „Centru 2” a Centrului tehnico-criminalistic și expertize judiciare și Secția câini detectori a Centrului chinologic al Inspectoratului General al Poliției al Ministerului Afacerilor Interne.

Totodată, în anul 2022, în instanța de contencios administrativ, au fost contestate 27 decizii emise de către Consiliu: 14 decizii de constatare, 6 decizii de inadmisibilitate, 6 decizii de neconstatare și 2 decizii de încetare. Per ansamblu s-a asigurat reprezentarea pentru 123 dosare, iar în calitate de autoritate publică competentă în materia nediscriminării, Consiliul a fost atras în procese judiciare pe 8 dosare, unde a înaintat concluziile de rigoare cu privire la faptele de discriminare.

Ultimul capitol din raport reprezintă o sinteză a recomandărilor Consiliului emise în adresa autorităților și instituțiilor în vederea prevenirii și combaterii discriminării.

CAPITOLUL I. PREVENIREA DISCRIMINĂRII

1.1 Consolidarea cadrului normativ

Implementarea misiunii de prevenire a discriminării constă în examinarea legislației și a proiectelor de acte normative privind corespunderea acestora la standardele nediscriminării și înaintarea propunerilor în cazul depistării pre vederilor discriminatorii.

Discriminarea îngrijitorilor persoanelor cu dizabilități severe privind modul de calculare a venitului mediu lunar asigurat la stabilirea pensiei

Consiliul a examinat proiectul de Lege pentru modificarea unor acte normative (Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii și Legea nr. 489/1999 privind sistemul public de asigurări sociale) înregistrat în calitate de inițiativă legislativă nr. 180 din 27.05.2022.

Instituția a atras atenția asupra faptului că, prin Legea nr. 242/2022 pentru modificarea unor acte normative, legiuitorul a instituit posibilitatea reexaminării pensiilor pentru limită de vârstă și a pensiilor de dizabilitate stabilite/reexaminabile în perioada 01 ianuarie 2017 – 31 decembrie 2021 la calcularea cărora s-a inclus în stagiul de cotizare perioada prevăzută la art. 5 alin. (2) lit. d) din Legea 156/1998, luând în considerare pentru perioada respectivă salariul mediu lunar pe țară la data calculării inițiale/reexaminării pensiei.

Totodată, Consiliul a constatat că persoanele din categoria celor vizate în art. 5 alin. (2) lit.d) din Legea 156/1998, care și-au stabilit pensia până la 01 ianuarie 2017 rămân în continuare discriminate de sistemul public de pensii, deoarece statul nu justifică cu nici un argument de ce persoanele care și-au stabilit pensia în perioada 01 ianuarie 1999 – 31 decembrie 2016 nu pot să beneficieze de reexaminarea pensiei. Or, statul a recunoscut faptul că perioada de îngrijire a unui copil cu dizabilitate severă sub vârsta de 18 ani sau a unei persoane cu dizabilitate severă de către unul dintre părinți, de către tutore sau curator, până la angajarea în funcția de asistent personal este stagiul necontributiv. Consiliul a explicat că aceste persoane s-au aflat anterior într-o poziție defavorizată deoarece nu li s-a luat în calculul vechimii totale în muncă perioada îngrijirii de o persoană cu dizabilități severe, iar la etapa actuală este perpetuată defavorizarea acestora prin faptul că statul nu le asigură reexaminarea pensiei în aceleași condiții cu persoanele care și-au stabilit -o în perioada 01 ianuarie 2017 – 31 decembrie 2021, aplicându-se prevederile art. 5 alin. (2) lit. d) din Legea 156/1998.

Consiliul a recomandat completarea proiectului cu prevederi care să instituie măsuri pozitive tranzitorii față de persoanele care au îngrijit persoane cu dizabilități severe în perioada ianuarie 1999 – 31 decembrie 2016, pentru a asigura reexaminarea pensiilor acestora luând drept bază de calcul a pensiei pentru perioada respectivă salariul mediu lunar pe țară la data calculării inițiale/reexaminării pensiei.

Consolidarea mecanismului de aplicare a principiului „plată egală pentru muncă egală sau pentru muncă de valoare egală”

Consiliul a examinat, prin prisma standardelor de nediscriminare, proiectul Legii pentru modificarea unor acte normative (nr. 404 din 17.12.2021) și amendamentele propuse la acesta. Consiliul a formulat o serie de propuneri de îmbunătățire a proiectului, în special în partea ce privește definirea noțiunilor de „remunerație”, „muncă egală” și „muncă de valoare egală” în acord cu prevederile Directivei 2006/54 CE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 iulie 2006 privind punerea în aplicare a principiului egalității de șanse și al egalității de tratament între bărbați și femei în materie de încadrare în muncă și de muncă (reformă)¹.

Cu referire la setul de criterii obiective în raport cu care se evaluează și se compară valoarea muncii, Consiliul a propus utilizarea criteriilor stabilite la pct. 10 al Recomandării Comisiei din 7 martie 2014 referitoare la consolidarea principiului egalității de remunerare între bărbați și femei prin transparență², și anume: cerințele educaționale, profesionale și în materie de formare, competențele, efortul și răspunderea, activitatea desfășurată și natura sarcinilor implicate.

Lipsa asigurării acomodării rezonabile a necesităților tuturor persoanelor cu dizabilități care au calitate de participant la proces

Consiliul a examinat,³ prin prisma standardelor de nediscriminare, prevederile art. 213 alin. (3) și art. 216 alin. (1¹) din Codul de procedură civilă care se referă la admiterea participării la procesul civil în regim de videoconferință.

Consiliul a constatat că prevederile art. 213 alin. (3), care enumeră exhaustiv participanții care pot solicita să fie audiați prin intermediul videoconferinței în cazul imposibilității de a se prezenta fizic la ședința de judecată, exclud persoanele cu dizabilități, altele decât cea locomotorie, de a face uz de această prerogativă. În această privință, Consiliul a statuat că persoana cu dizabilitate de vedere, de auz, psihosocială sau dizabilitate provocată de o afecțiune generală se află în situație comparabilă cu persoana cu dizabilitate locomotorie sau cea internată într-o instituție medicală, pentru că în toate cazurile imposibilitatea de a se prezenta fizic la ședințele de judecată decurge din starea de sănătate a acesteia. Respectiv, în aceste situații este necesară asigurarea unei accesibilizări adecvate, astfel încât persoanele cu dizabilități să poată să-și exercite efectiv drepturile.

De asemenea, Consiliul a constatat că cerințele prevăzute de alin. (1¹) al art. 216 din Codul de procedură civilă, care urmează a fi respectate la audierea martorului prin intermediul videoconferinței, dezavantajează disproporționat persoanele cu dizabilități, întrucât limitează accesul martorilor - persoane cu dizabilități la posibilitatea de a fi audiați prin intermediul videoconferinței. Consiliul a atras atenția că situația de vulnerabilitate care conduce la discriminarea indirectă a persoanelor cu dizabilități este

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32006L0054>

² 2014/124/UE, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014H0124&from=EN>

³ Aviz consultativ din 14.03.2022

http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Aviz-art.-213-si-216-CPC_votat.pdf

determinată în special de factori precum inaccesibilitatea infrastructurii relevante, locul de trai în mediul rural, nivelul scăzut de venituri precum și a alte împrejurări.

Consiliul a recomandat modificarea art. 213 alin. (3) Cod de procedură civilă în vederea asigurării acomodării rezonabile a necesităților tuturor persoanelor cu dizabilități care au calitate de participant la proces, indiferent de forma de dizabilitate, pentru a le oferi posibilitatea să fie audiați prin intermediul videoconferinței;

Consiliul a recomandat modificarea art. 216 alin. (11) Cod procedură civilă astfel încât persoanele cu dizabilități – martori într-un proces civil să poată să fie audiați inclusiv de la sediul autorității tutelare, organului de asistență socială sau de la oricare altă entitate care dispune de dotări tehnice corespunzătoare și poate să asigure identificarea martorului, să îi asigure suport persoanei cu necesități psihosociale, precum și să transmită ulterior instanței de judecată declarația privind cunoașterea obligațiilor și răspunderii martorului.

Excluderea perioadei de activitate în calitate de avocat din stagiul contributiv necesar stabilirii dreptului la pensie anticipată pentru carieră lungă

În cauza nr. 112/22⁴, Consiliul a reținut că perioadele de până la 01.01.2021, pentru care avocații au achitat taxa stabilită de legea bugetului asigurărilor sociale de stat, sunt excluse din stagiul contributiv necesar stabilirii dreptului la pensie anticipată pentru carieră lungă, în lipsa unei justificări obiective și rezonabile.

Această situație se datorează faptului că pensia anticipată pentru carieră lungă a fost introdusă prin Legea nr. 208/2021 pentru modificarea Legii nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii și poate fi solicitată și stabilită începând cu 01.01.2022. Totodată, până la data intrării în vigoare a acestei legi, pensia anticipată pentru carieră lungă nu era prevăzută la tipul de prestații sociale asigurate pentru care liber profesioniștii aveau posibilitatea de a plăti contribuții conform legii bugetului asigurărilor sociale de stat anuale și nici nu putea fi prevăzută, or aceasta nu era reglementată de legislația în vigoare la etapa respectivă. Până la 01.01.2021, suma fixă prevăzută de legea bugetului asigurărilor sociale de stat anuală achitată de liber-profesioniști, printre care și avocații, acoperea pensia pentru limită de vârstă și ajutorul de deces.

În speță, Consiliul a reținut că avocații se află într-o situație comparabilă cu persoanele angajate prin contract individual de muncă, persoanele aflate în raporturi de serviciu în baza actului administrativ ori prin alte tipuri de contracte civile în vederea executării de lucrări sau prestării de servicii, deoarece ambele categorii achită contribuții individuale de asigurări sociale, care este componenta de bază a formulei de calcul al venitului mediu lunar asigurat valorizat, în baza căruia se calculează pensia pentru limită de vârstă. De asemenea, Consiliul a stabilit că statutul/destinația contribuțiilor individuale de asigurări sociale până la 01.01.2021 atât pentru avocați, cât și

⁴https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/112_22_Draft_decizie_constatare_votat.pdf

persoanele angajate prin contract individual de muncă, persoanele aflate în raporturi de serviciu în baza actului administrativ ori prin alte tipuri de contracte civile în vederea executării de lucrări sau prestării de servicii este același, dat fiind faptul că tarifele și baza de calcul sunt indicate în aceeași rubrică a Anexei nr. 1 la Legea nr. 489/1999 privind sistemul public de asigurări sociale.

În egală măsură, Consiliul a stabilit că un număr semnificativ de persoane angajate prin contract individual de muncă ori prin alte contracte în vederea executării de lucrări sau prestării de servicii au achitat contribuții individuale de asigurări sociale de stat obligatorii în sume echivalente sau mai mici cu cele plătite de avocați până la 01.01.2021. Totodată, deși au achitat contribuții de asigurări sociale comparabile, persoanele aparținând categoriilor menționate vor putea beneficia de pensie anticipată pentru carieră lungă, iar avocații – nu. În lipsa unei justificări obiective și rezonabile, aceste circumstanțe au permis Consiliului să constate existența unei discriminări directe pe criteriu de statut profesional în acces la servicii de protecție socială.

Consiliul a recomandat Casei Naționale de Asigurări Sociale să includă perioadele de până la 01 ianuarie 2021, pentru care avocații au achitat taxa stabilită de legea anuală a bugetului asigurărilor sociale de stat, la calcularea stagiului de cotizare contributiv necesar acordării pensiei anticipate pentru carieră lungă.

Discriminarea femeilor avocate în exercitarea dreptului de a beneficia de asistență medicală gratuită în cadrul sistemului de asigurare obligatorie de asistență medicală (AOAM)

În *cauza 24/22*⁵, Consiliul a examinat corespunderea prevederilor art. 6 alin. (4) lit. d) din Legea nr. 1585/1998 cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală și ale pct. 34 subpct. 3) din Regulamentul privind acordarea/suspendarea statutului de persoană asigurată în sistemul asigurării obligatorii de asistență medicală aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1246/2018 cu standardele privind nediscriminarea.

În speță, Consiliul a reținut că acestea instituie un tratament mai puțin favorabil în privința femeilor avocate care fie se află în concediu de maternitate ce a survenit ulterior datei de 31 decembrie a anului de gestiune, fie au un copil cu vârsta de până la 3 ani, deoarece acestea nu vor mai beneficia de asistență medicală gratuită în cadrul sistemului AOAM în cazul în care nu vor achita prima de AOAM. Pe de altă parte, femeia angajată în câmpul muncii, dar cu contractul individual de muncă suspendat pentru caz de concediu de maternitate sau concediu parțial plătit pentru îngrijirea copilului până la vârsta de 3 ani, va beneficia în continuare de asistență medicală gratuită în cadrul sistemului AOAM, statutul de persoană asigurată al acesteia în sistemul AOAM nefiind suspendat potrivit cadrului legal în vigoare.

Respectiv, Consiliul a concluzionat că deși în ambele situații femeile sunt mame și îngrijesc de un copil în vârstă de până la de 3 ani și se află în situație analogică, dănele sunt tratate diferit de către legiuitor în dependență de statutul profesional. Astfel, în perioada concediului de maternitate (ce include perioada lăuziei – concediul postnatal), survenit în special după data de 31 decembrie al anului de gestiune, și a

⁵ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/24_22_Aviz-par-ial-constatare_votat.pdf

celui parțial plătit pentru îngrijirea copilului până la vârsta de 3 ani, legea nu aplică principiul egalității.

Consiliul a recomandat modificarea Legii nr. 1585/1998 cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală și Regulamentului privind acordarea/suspendarea statutului de persoană asigurată în sistemul asigurării obligatorii de asistență medicală aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1246/2018 prin introducerea aceluiași excepții la suspendarea statutului de persoană asigurată în sistemul AOAM pentru categoria de plătitori de prime de AOAM în sumă fixă prevăzută în anexa nr. 2 la Legea nr. 1593/2002 ca și pentru persoanele angajate în cazul suspendării contractului individual de muncă.

Tratament diferențiat aplicat în privința persoanelor de sex masculin în procedura eliberării certificatului privind aptitudinea de a practica activități sociale și profesionale cu responsabilitate sporită

Consiliul a examinat prevederile Regulamentului de examinare a capacității psihice a solicitanților de a deține și folosi arme și muniții, a practica activități sociale și profesionale cu responsabilitate sporită, aprobat prin Ordinul Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale nr. 1031/2018 și a constatat un tratament diferențiat aplicat persoanelor de sex masculin în procedura eliberării permisului de conducere, manifestat prin obligarea solicitantului de a prezenta livretul militar.

În cauza 08/22⁶, Consiliul a reținut că tratamentul diferențiat mai puțin favorabil aplicat în privința persoanelor de sex masculin în procedura eliberării certificatului privind aptitudinea de a deține și a folosi arme și muniții, a practica activități sociale și profesionale cu responsabilitate sporită, manifestat prin solicitarea prezentării livretului militar către Comisia specială, este bazat pe criteriul de sex. Or, Consiliul a relevat că deși ambele grupuri se află în situații comparabile deoarece solicită stabilirea aptitudinii din punct de vedere psihologic și medical de a practica activități sociale și profesionale cu responsabilitate sporită (în speță de a conduce un mijloc de transport), cerința privind prezentarea livretului militar este, la modul practic, valabilă doar pentru persoanele de sex masculin și irelevantă pentru persoanele de sex feminin.

De asemenea, cu referire la proporționalitatea acestei cerințe, Consiliul a concluzionat că din moment ce aptitudinea, din punct de vedere psihologic și medical, de a practica activități sociale și profesionale cu responsabilitate sporită poate fi stabilită pentru persoanele de sex feminin care se află în aceeași situație în lipsa livretului militar, obligativitatea prezentării acestuia de către persoanele de sex masculin nu este una proporțională în raport cu scopul urmărit.

Consiliul a recomandat operarea modificărilor de rigoare la Regulamentul de examinare a capacității psihice a solicitanților de a deține și folosi arme și muniții, a practica activități sociale și profesionale cu responsabilitate sporită, aprobat prin Ordinul Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale nr.

⁶ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/08_22_Aviz_constatare_votat.pdf

1031/2018, în sensul excluderii prevederilor conținute la pct. 14 subpct. 2).

Lipsa de accesibilitate a serviciilor și mijloacelor de transport pentru persoanele cu dizabilități locomotorii

În **cauza 292/21**⁷, Consiliul a fost sesizat în privința problemelor sistematice cu care se confruntă persoanele cu dizabilități în accesarea serviciilor de transport, care se referă în principal la lipsa vehiculelor adaptate pentru asigurarea transportului persoanelor cu dizabilități prin servicii regulate și la limitarea, din acest motiv, a accesului la servicii de transport. Respectiv, Consiliul a examinat cadrul normativ în domeniul transportului rutier din perspectiva standardelor naționale și internaționale privind nediscriminarea, în vederea formulării propunerilor de modificare necesar a fi operate pentru a asigura concordanța dintre acestea.

În această privință, Consiliul a reținut că reglementările care se conțin în Codul transporturilor rutiere nu pun accentul pe accesibilizarea mijloacelor de transport ca o condiție implicită, ci admit situații de excludere a persoanelor cu dizabilități din spectrul potențialilor beneficiari ai serviciilor de transport pe motiv de dizabilitate sau mobilitate redusă.

De asemenea, Consiliul a reiterat că în pofida eforturilor conjugate ale autorităților cu atribuții în domeniul transporturilor și evoluțiilor pozitive care rezultă din informațiile prezentate în cadrul procedurii de monitorizare, indisponibilitatea mijloacelor de transport adaptate pentru necesitățile persoanelor cu dizabilități în localități, altele decât mun. Chișinău, continuă să constituie o barieră în deplasarea autonomă a acestora. Această stare a lucrurilor se datorează faptului că la etapa actuală, atât condiția privind existența unei baze tehnico-materiale pentru desfășurarea activității de operator de transport rutier din cadrul art. 16-17 din Codul transporturilor rutiere, dar și cerințele pentru participarea la concursul de atribuire a rutei/curselor pentru transport rutier de persoane prin servicii regulate, conform art. 38, nu conțin condiționalitatea vizavi de operatorii de transport de deținere a mijloacelor de transport accesibile persoanelor cu dizabilități.

În aceeași ordine de idei, Consiliul a concluzionat că prevederile Ordinului nr. 101/2017 cu privire la aprobarea condițiilor tehnice pentru vehiculele accesibile persoanelor cu dizabilități sunt lipsite de aplicabilitate, or obligațiile stabilite de acestea nu sunt consacrate de principalele acte normative în domeniu și respectiv, pot fi ușor ignorate de operatorii de transport de persoane prin servicii regulate.

Consiliul a recomandat introducerea cerinței deținerii mijloacelor de transport accesibile pentru persoanele cu dizabilități în lista cerințelor stabilite pentru atribuirea rutelor/curselor incluse în programele de transport rutier local, municipal, raional și interraional (art. 38 alin. (8) din Codul transporturilor rutiere) și pentru eliberarea autorizației de transport rutier de persoane prin servicii regulate (art. 38 alin. (14) din Codul transporturilor rutiere);

Consiliul a recomandat Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale să prevadă în noul Regulament

⁷ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/292_21_Aviz_consultativ_constatare_votat.pdf

al transporturilor rutiere de persoane și bagaje o rubrică privind regulile de atribuire a dreptului de deservire a rutelor regulate de călători, instituind obligația operatorilor de transport de a deține mijloace de transport utilizate corespunzător, accesibile pentru persoanele cu dizabilități, conform cerințelor stabilite în Ordinul nr. 101/2017;

Consiliul a reiterat recomandarea privind excluderea prevederilor discriminatorii ale art. 67 alin. (8) lit. b) din Codul transporturilor rutiere.

Limitarea cercului de subiecți care pot beneficia de facilități fiscale și vamale la importul mijloacelor de transport destinate pentru deservirea persoanelor cu dizabilități

Consiliul a examinat cadrul normativ în vigoare⁸ care reglementează procedura de beneficiere de facilități fiscale și vamale la importul mijloacelor de transport destinate pentru deservirea persoanelor cu dizabilități ale aparatului locomotor, urmare a sesizărilor privind neconcordanța acestuia cu standardele privind nediscriminarea. În particular, aspectele invocate au vizat faptul că legislația în vigoare limitează cercul de subiecți care pot beneficia de facilități fiscale și vamale la importul mijloacelor de transport destinate pentru deservirea persoanelor cu dizabilități, fapt ce dezavantajează persoanele cu alte dizabilități decât cele locomotorii.

În această privință, Consiliul a reiterat constatările anterioare din Decizia pe cauza nr. 62/20 și a atras atenția asupra faptului că în cazul în care statul a decis acordarea unui beneficiu pentru anumite categorii de persoane (persoane cu dizabilități locomotorii), acesta trebuie să fie disponibil tuturor care fac parte din această categorie, în mod egal, fără limitări arbitrare. În acest sens, Consiliul a subliniat în mod repetat că caracterul exhaustiv al listei afecțiunilor aparatului locomotor din anexa nr. 3 la Hotărârea Guvernului nr. 1413/2016 limitează nejustificat accesul persoanelor cu dizabilități ale aparatului locomotor, afecțiunile cărora nu se regăsesc în lista menționată.

Consiliul a constatat cu regret că la doi ani distanță de la emiterea deciziei menționate, cercul de subiecți care pot beneficia de facilități fiscale și vamale la importul mijloacelor de transport destinate pentru deservirea persoanelor cu dizabilități ale aparatului locomotor este în continuare limitat.

Consiliul a reiterat către Guvern recomandarea de a revizui cadrul normativ existent care restrânge nejustificat categoria beneficiarilor de a dispune de facilități fiscale și vamale. În particular, Regulamentul cu privire la modul de aplicare a facilităților fiscale și vamale la importul mijloacelor de transport cu destinație specială, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 474/2016, trebuie să conțină prevederi care să garanteze tuturor persoanelor cu dizabilități ale aparatului locomotor dreptul de a importa, o dată

⁸ Aviz consultativ din 25.11.2022

http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Aviz_facilit---ile-fiscale---i-vamale_votat.pdf

la 5 ani, cu scutire de drepturi de import, un mijloc de transport destinat transportării lor.

Stabilirea neuniformă a remunerării muncii personalului medical în legătură cu locul de muncă

În cauza 218/21⁹, Consiliul examinat situația instituită de prevederile 17 lit. c) din Legea nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar, manifestată prin neaplicarea sporului specific prevăzut de lege față de personalul medical din instituțiile penitenciare.

Pentru a aprecia dacă personalul medical din instituțiile penitenciare este eligibil pentru aplicarea sporului specific prevăzut de art. 17 alin. (2) lit. c) din Legea nr. 270/2018, Consiliul a evaluat dacă acesta se află într-o situație comparabilă cu personalul medical, inclusiv care deține funcții publice cu statut special, din autoritățile/instituțiile/structurile medicale – noțiuni cu care operează reglementările art. 17 alin. (2) lit. c).

Aplicând un set de criterii obiective de evaluarea a muncii de valoare egală deduse din jurisprudența CJUE, Consiliul a constatat că personalul medical din instituțiile penitenciare desfășoară activitate de acordare a asistenței medicale, își exercită atribuțiile (profesia) conform calificării atestate de Ministerul Sănătății și aplică, în activitatea nemijlocită, inclusiv actele normative ale Ministerului Sănătății. În egală măsură, Consiliul a notat că realizarea activității de acordare a asistenței medicale persoanelor deținute de către personalul medical din cadrul instituțiilor penitenciare presupune condiții și riscuri profesionale comparabile cu condițiile și riscurile de muncă în cadrul unei autorități/instituții/structuri medicale, inclusiv în contextul situației epidemiologice generate de infecția cu COVID-19.

Aceste circumstanțe au permis Consiliului să constate că personalul medical din instituțiile penitenciare se află într-o situație comparabilă cu personalul medical din alte autorități/instituții/structuri medicale bugetare, iar tratamentul diferențiat mai puțin favorabil este în legătură directă cu locul de muncă al acestora – instituțiile penitenciare.

Consiliul a recomandat Ministerului Finanțelor să întreprindă măsurile de rigoare în vederea eliminării diferenței de tratament a personalului medical din instituțiile penitenciare în raport cu personalul medical din alte autorități/instituții/structuri medicale din sectorul bugetar și aplicării, în privința primei categorii, a sporului specific prevăzut de art. 17 lit. c) din Legea nr. 270/2018;

Consiliul a recomandat Ministerului Finanțelor, de comun cu Ministerul Sănătății, revizuirea actelor normative în domeniul salarizării în sectorul bugetar pentru a asigura eliminarea discrepanței dintre salariile personalului medical din instituțiile medico-sanitare publice încadrate în sistemul asigurării obligatorii de asistență medicală, salarizate potrivit Hotărârii Guvernului nr. 837/2016 și ale personalului

⁹ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Aviz_-218_21_votat.pdf

medical din cadrul unităților bugetare salarizat potrivit Legii nr. 270/2018.

Examinarea politicilor publice

Consiliul a examinat proiectul Programului privind gestionarea fluxului migrațional, azilului și integrării străinilor pentru anii 2022-2025 și al Planului de acțiuni privind implementarea acestuia și a formulat o serie de propuneri de completare a documentelor de politici cu acțiuni care rezultă din recomandările emise de Consiliu pe cauzele în care au fost constatate practici discriminatorii.

Astfel, în vederea armonizării legislației aferente azilului și asigurării medicale obligatorii la cadrul normativ european, Consiliul a propus includerea unei acțiuni privind completarea listei beneficiarilor de asigurare medicală din partea statului cu persoanele din grupurile vulnerabile enumerate în Directiva UE 2013/33, solicitante de azil. În același context, Consiliul a recomandat includerea măsurilor care să asigure accesul persoanelor care dețin altă cetățenie decât cea a Republicii Moldova la tratament cu analogi de insulină umană.

Cu referire la acțiunea ce vizează modificarea cadrului legal privind reducerea apatridiei, Consiliul a atras atenția asupra faptului că în Avizul consultativ din 23 aprilie 2021 a constatat că prevederea conținută la alin. (1) lit. c) a art. 11 al Legii cetățeniei nr. 1024/2000 este discriminatorie. Respectiv, în vederea asigurării dreptului la o cetățenie fiecărei persoane și evitării apatridiei, Consiliul a recomandat identificarea soluțiilor și includerea în documentul de politici a acțiunilor concrete în acest sens.

Totodată, cu titlu de recomandare generală, Consiliul a propus reformularea unor acțiuni și a indicatorilor de monitorizare a acestora, astfel încât ele să se refere la măsuri concrete și rezultate măsurabile.

În ceea ce privește proiectul Programului de ordine și securitate publică pentru anii 2022-2025 și al Planului de acțiuni privind implementarea acestuia, Consiliul a recomandat ajustarea documentului de politici la Hotărârea de Guvern nr. 386/2020 cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice, mai exact indicarea valorilor de referință actuale/curente și a țintelor planificate, precum și stabilirea unor indicatori clari de monitorizare.

Totodată, Consiliul a înaintat propuneri de îmbunătățire a documentului de politici prin reformularea unor acțiuni și indicatori din cadrul Obiectivului general II Alinierea serviciilor de ordine și securitate publică la abordarea bazată pe drepturile omului, pentru o mai bună corelare a acestora. De asemenea, Consiliul a propus și completarea Planului cu acțiuni privind instruirea angajaților în serviciile de ordine și securitate publică în vederea eliminării stereotipurilor față de diverse grupuri minoritare, în special persoanele de etnie romă și persoanele LGBTIQ+.

Consiliul a fost solicitat să avizeze, conform competenței, proiectul de hotărâre privind modificarea Hotărârii Guvernului nr.1167/2008 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de stabilire și plată a ajutorului social.

În această privință, Consiliul a reiterat constatarea privind lipsa mecanismului de punere în aplicare a acomodării rezonabile în acces la prestații de asistență socială din Decizia nr. 55/2018¹⁰. Respectiv, în contextul modificării Regulamentului cu privire

¹⁰ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_55_2018.pdf

la modul de stabilire și plată a ajutorului social, Consiliul a subliniat necesitatea elaborării Instrucțiunilor care să clarifice și să reglementeze aspectele practice de examinare a cererilor de ajutor social depuse *prin telefon, în format electronic sau prin deplasarea asistenților sociali la domiciliul sau, după caz, la reședința solicitantului* pentru a perfecta cererea de solicitare a ajutorului social.

De asemenea, Consiliul a reiterat recomandările formulate în deciziile pe cauzele nr. 125/2017 nr. 70/2019 privind necesitatea revizuirii indicatorilor de apreciere a bunăstării familiei, astfel încât să se ia în considerație necesitățile specifice ale persoanelor cu dizabilități severe. În particular, Consiliul a considerat oportună completarea *Listei caracteristicilor și punctajul aferent pentru evaluarea bunăstării familiei* din cadrul Anexei 5 cu prevederi privind aplicarea reducerii punctajului și în cazurile în care: (1) în familie există o persoană cu dizabilități accentuate sau medii; (2) în familie există o persoană vârstnică.

1.2 Studiul privind asistența socială a persoanelor cu dizabilități severe și a persoanelor care sunt implicate în activități de îngrijire a acestora

Consiliul, fiind sesizat în legătură cu o serie de probleme sistemice cu care se confruntă persoanele cu dizabilități severe în exercitarea dreptului la protecție socială, și-a propus să evalueze serviciile și prestațiile sociale actualmente disponibile acestei categorii de persoane care se regăsesc într-o situație particulară de extremă vulnerabilitate. În acest sens, cercetarea a vizat serviciul social “Asistență Personală”, serviciul social “Respiro” și alocațiile sociale de care beneficiază persoanele cu dizabilități severe și/sau îngrijitorii acestora. În particular, studiul a urmărit să aprecieze gradul de implementare a serviciului “Asistență Personală” la distanța de zece ani de la instituirea acestuia, pentru a releva carențele care subminează integrarea socială a persoanelor cu dizabilități severe și determină în continuare marginalizarea și excluderea acestora.

Principalele aspecte care au fost cercetate în cadrul analizei vizează accesibilitatea serviciilor sociale de care beneficiază persoanele cu dizabilități severe; suficiența mijloacelor bănești alocate în scopul finanțării acestor servicii, precum și gradul de acceptabilitate al prestațiilor de asistență socială.

Consiliul a supus analizei datele colectate de la autoritățile publice locale de nivelul II, precum și de la autoritățile centrale competente, privind numărul total al beneficiarilor Serviciului Social “Asistență personală” și numărul cererilor neacoperite; cuantumurile mijloacelor bănești transferate din Fondul de susținere socială a populației și cuantumurile mijloacelor bănești alocate din bugetul autorității publice locale de nivelul II în scopul finanțării Serviciului social “Asistență personală”; numărul asistenților personali contractați și modalitatea de angajare a acestora; numărul persoanelor care au beneficiat de serviciul social “Respiro”.

Totodată, cercetarea s-a extins asupra informațiilor existente privind prestațiile sociale de care beneficiază persoanele cu dizabilități severe și/sau îngrijitorii acestora. Astfel, au fost colectate date dezagregate pe raioane privind numărul persoanelor beneficiare de alocația pentru persoanele cu dizabilități; numărul persoanelor cu dizabilități care beneficiază de alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere și numărul de îngrijitori care beneficiază de alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere.

Obiectivele prezentului studiu sunt următoarele:

Evaluarea accesibilității serviciilor de protecție socială pentru persoanele cu dizabilități severe (serviciul social “Respiro”, serviciul social „Asistență Socială” și alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere);

Identificarea curențelor funcționării sistemului și barierele în accesarea serviciilor disponibile persoanelor cu dizabilități severe;

Formularea recomandărilor în vederea îmbunătățirii situației persoanelor cu dizabilități severe în ceea ce privește accesul la serviciile de protecție socială enunțate mai sus.

Conform datelor prezentate, Consiliul a constatat o serie de probleme cu care se confruntă persoanele cu dizabilități severe și persoanele care sunt implicate în activități de îngrijire a acestora, după cum urmează:

	2019	2020	2021	2022
Buget local	154084.8	185389.7	213650.1	272598.5
Fondul de susținere a populației	13645.32	65321.03	104376.6	147646.5
Bugetul de stat	776.7	2518.9	6075.6	40656.23
Persoane cu dizabilitate severă beneficiare de serviciu	3250	5516	5498	5878
Persoane angajate în calitate de asistenți personali	2991	5189	5006	5575

Analiza datelor colectate relevă că la finele anului 2022 de serviciul “Asistență Personală” beneficiau 5878 persoane cu dizabilități severe, iar alte 2713 cereri de admitere în serviciu sunt neacoperite, solicitanții fiind incluși în lista de așteptare. Este de menționat că numărul persoanelor cu dizabilități severe încadrate în serviciul “Asistență Personală” s-a dublat față de anul 2019, când doar 3250 de persoane beneficiau de serviciile asistentului personal. Totodată, la finele anului 2022, alte 12672 persoane beneficiau de alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere, printre care și 4900 persoane care îngrijesc de un copil cu dizabilități severe. Întrucât beneficiarii alocației sociale de îngrijire și supraveghere nu sunt încadrați în serviciul “Asistență Personală”, însă sunt potențial eligibili pentru acesta, Consiliul a estimat că necesitățile reale a populației în serviciul “Asistență Personală” sunt acoperite la etapa actuală doar în proporție de 32% (nr beneficiarilor raportat la nr. total al pers cu dizabilități severe eligibile).

Finanțarea serviciului „Asistență Personală” rămâne prerogativa autorităților publice locale de nivelul al doilea, astfel încât acestea decid în mod autonom asupra sumelor ce urmează a fi alocate pentru finanțarea serviciului. Analiza datelor colectate ilustrează faptul că deciziile privind volumul mijloacelor de finanțare a serviciului „Asistență Personală” nu sunt corelate cu analiza necesităților reale ale beneficiarilor în servicii de asistență, iar deciziile privind numărul de asistenți personali aprobat sunt dictate de resursele financiare limitate. În unele cazuri, autoritățile publice locale sunt susținute de organizațiile neguvernamentale, care oferă suport prin finanțarea temporară a remunerării unor unități de asistent personal.

În ceea ce privește mijloacele bănești alocate din bugetul autorităților publice locale în scopul finanțării Serviciului social „Asistență personală”, Consiliul a reținut că volumul acestora a fost în creștere în perioada 2019-2022. Aceiași concluzie se referă și la mijloacele bănești transferate din Fondul de susținere socială a populației. Totuși, Consiliul remarcă că alocarea mijloacelor bănești în quantum mai mare se explică prin

contractarea unui număr semnificativ mai mare de asistenți personali doar în 2020, în timp ce în anii următori această majorare a fost determinată în principal de majorarea salariului asistenților personali.

Un efect inevitabil al descentralizării serviciilor sociale este lipsa garanțiilor de continuitate a acestora pentru beneficiari. Întrucât finanțarea serviciului “Asistență Personală” este în principal de competența APL de nivelul II, schimbarea locului de trai de către beneficiarul serviciului în circumscripția altui APL-II duce la încetarea prestării acestuia în APL-ul respectiv.

În lipsa mijloacelor de finanțare suficiente, precum și având în vedere necesitatea de a încadra mai multe persoane în Serviciu, autoritățile locale continuă să recurgă la practica angajării asistenților personali pe fracțiuni de normă, cu stabilirea unui program parțial de muncă. Din analiza datelor furnizate de autoritățile locale, Consiliul a stabilit că în anul 2022, din numărul total de asistenți personali 4941 au fost angajați cu normă întreagă; 665 pe 0,75 unitate; 266 pe 0,5 unitate și 5 persoane pe 0,25 unitate. Dincolo de faptul că această practică afectează negativ beneficiarii, deoarece de cele mai multe ori nu acoperă necesitățile de îngrijire ale acestora, Consiliul a concluzionat că aceasta prezintă o serie de dezavantaje și pentru persoanele care sunt implicate în activități de îngrijire a acestora pe termen lung. În particular, Consiliul a reținut că angajarea asistenților personali pe 0,5 unitate sau 0,25 unitate determină reducerea semnificativă a cuantumului remunerării acestora, fapt ce afectează negativ în mod special persoanele care îngrijesc un membru de familie și nu pot realiza venituri suplimentare. Drept efect, realizarea de către o persoană, angajată în calitate de asistent personal, a unui venit lunar de 1647 lei, respectiv 823,5 lei, va determina un cuantum mai redus al pensiei pentru limită de vârstă în comparație cu persoanele care îngrijesc o persoană cu dizabilitate severă fără a fi angajată în calitate de asistent personal, or în cazul ultimelor la determinarea venitului mediu lunar asigurat se va lua în considerare salariul mediu lunar pe țară, care este semnificativ mai mare.

Consiliul a constatat lipsa unor criterii clare în baza cărora se determină cuantumul mijloacelor bănești care urmează a fi alocate fiecărei autorități publice locale de nivelul al doilea din Fondul de susținere a populației. Deși actualmente finanțarea pachetului minim de servicii sociale este realizată, potrivit autorității competente, proporțional mijloacelor financiare acumulate în fondul respectiv și sumei prevăzute pentru pachetul minim de servicii sociale per autoritate publică locală de nivelul al doilea, datele raportate relevă că nu există o legătură de proporționalitate directă între numărul populației, numărul persoanelor cu dizabilități severe din unitatea administrativ-teritorială respectivă și volumul mijloacelor bănești transferate pentru finanțarea pachetului minim de servicii sociale de către stat. În această privință, Consiliul nu a reținut raționamente care ar justifica discrepanța dintre sumele mari transferate în cazul unor raioane, față de sumele extrem de mici transferate către altele.

O altă carență constatată de Consiliu în rezultatul analizei situației persoanelor cu dizabilități severe este determinată de lacunele cadrului normativ în vigoare. În particular, Consiliul a relevat că legislația națională recunoaște dreptul de a beneficia de alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere doar persoanelor cu dizabilități severe din copilărie și persoanelor cu dizabilități severe nevăzătoare. Pe cale de consecință, persoanele cu dizabilități severe, altele decât de vedere, a căror dizabilitate a survenit după vârsta de 18 ani sunt excluse. În această privință, Consiliul a subliniat că fiecare persoană cu dizabilități severe care justifică necesitatea îngrijirii, însoțirii și supravegherii unei alte persoane, trebuie să fie eligibilă pentru formele de asistență socială disponibile și să poată opta pentru una din ele, iar dreptul de a beneficia de alocația pentru îngrijire nu trebuie să fie condiționat de momentul survenirii

dizabilității. În partea ce privește îngrijitorii, Consiliul a reținut că persoanelor care îngrijesc, însoțesc și supraveghează o persoană adultă cu dizabilități severe nu le este recunoscut dreptul la alocație pentru îngrijire, însoțire și supraveghere, or legislația recunoaște acest drept doar persoanelor care îngrijesc la domiciliu un copil cu dizabilități severe în vârstă de până la 18 ani. În această privință, Consiliul a atras atenția asupra faptului că cele două categorii se află în situații similare, prin urmare, ar trebui să beneficieze de oportunități egale stabilite de lege.

Consiliul a relevat că insuficiența serviciilor de tip “Respiro” determină lezarea dreptului asistenților personali la odihnă. Actualmente, în țară sunt funcționale doar 7 centre de plasament “Respiro”, respectiv pentru persoanele cu dizabilități severe din alte 28 de raioane ale țării serviciul respectiv este practic indisponibil. În anul 2022, de serviciul “Respiro” au beneficiat 155 persoane – număr extrem de mic raportat la numărul persoanelor care sunt angajate în calitate de asistent personal. Astfel, în lipsa serviciilor specializate care să ofere asistență persoanelor cu dizabilități severe pentru ca persoanele care le îngrijesc să poată beneficia de un repaus, asistenții personali nu își pot realiza dreptul la concediu de odihnă anual. Drept rezultat, deși oficial asistenții personali sunt în concediu, de facto, în timpul concediului ei îngrijesc în continuare de beneficiar.

Conform legislației în vigoare, asistentul personal poate fi angajat pentru maximum 40 de ore pe săptămână pentru un beneficiar. Întrucât serviciul “Asistența Personală” activează conform regimului de 5 zile în săptămână a câte 8 ore pe zi, asistenții personali nu sunt remunerați pentru munca prestată în celelalte două zile de repaus săptămânal. Această practică, deși este una neutră, afectează negativ persoanele cu dizabilități singuratică, încadrate în serviciul “Asistența Personală”, dat fiind faptul, că asistentul personal desemnat, nefiind rudă/persoana apropiată a acestuia, nu este motivat să presteze serviciul în afara orelor de muncă.

Recomandări

- Stabilirea unor criterii obiective de determinare a cuantumului mijloacelor bănești care urmează a fi alocate/transferate fiecărei autorități publice locale de nivelul al doilea din Fondul de susținere a populației, care să ia în considerare numărul populației, numărul persoanelor cu dizabilități severe din unitatea administrativ-teritorială respectivă și numărul cererilor de încadrare în serviciul “Asistența Personală” neacoperite.
- Identificarea și alocarea, în procesul de elaborare a bugetelor locale, a mijloacelor financiare care să asigure acoperirea necesităților persoanelor cu dizabilități severe în servicii de îngrijire, însoțire și supraveghere.
- Modificarea cadrului normativ în vederea asigurării dreptului persoanelor cu dizabilități severe, altele decât de vedere, a căror dizabilitate a survenit după vârsta de 18 ani, precum și persoanelor care îngrijesc, însoțesc și supraveghează o persoană cu dizabilități severe după atingerea vârstei de 18 ani, de a beneficia de alocația pentru îngrijire, însoțire și supraveghere.
- Dezvoltarea de către autoritățile publice locale a Serviciului social “Respiro” prin instituirea centrelor de plasament în localitățile în care acesta nu este disponibil.

CAPITOLUL II. PROTECȚIA ÎMPOTRIVA DISCRIMINĂRII

2.1 Câmpul muncii

Din totalul deciziilor de constatare emise în anul 2022, în câmpului muncii îi revin 24%.

Cele mai multe decizii de constatare a faptelor de discriminare în câmpul muncii au avut la bază criteriul de opinie – 3 plângeri, dizabilitate – 2 plângeri și cel privind statutul de pensionar – 2 plângeri.

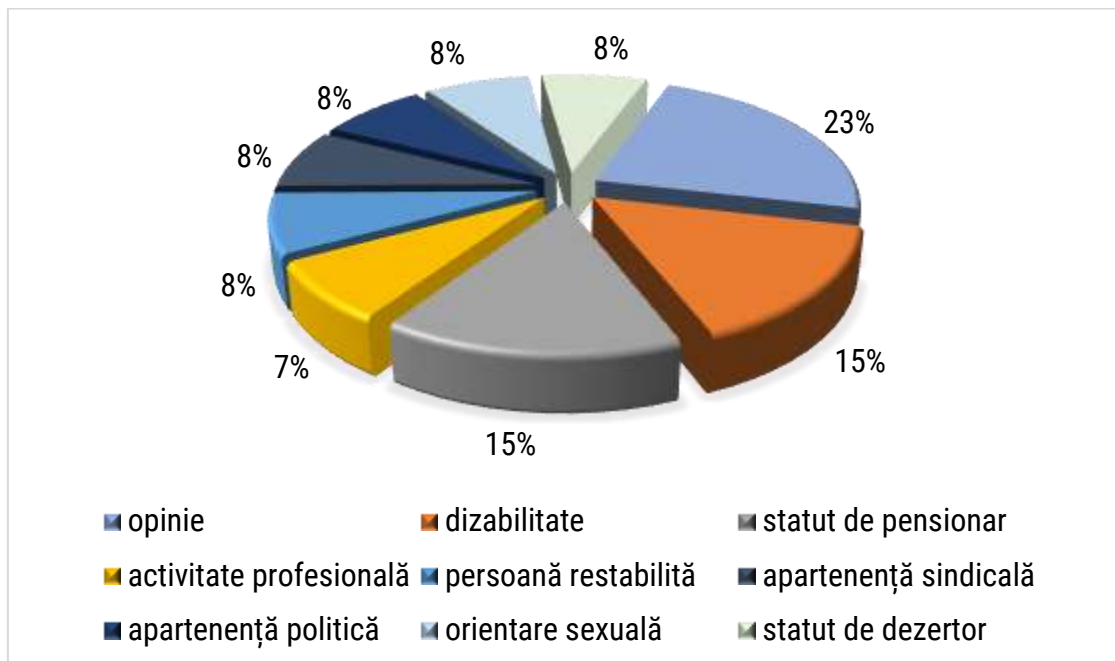

Diagrama nr.1 Criteriile protejate din perspectiva deciziilor de constatare în domeniul câmpul muncii

Aspectele invocate în plângerile examinate de către Consiliu scot în evidență următoarele probleme:

- refuzul modificării regimului de muncă în situația pandemică;
- concedierea arbitrară a persoanelor care dețin statutul de pensionar pentru limită de vârstă;
- hărțuirea în relațiile de muncă;
- acordarea discriminatorie a premiului anual în mărime redusă;
- nepromovarea în funcția publică;
- refuzul de angajare în câmpul muncii.

Refuzul modificării regimului de muncă în situația pandemică

În cauza nr. 74/22¹¹, petiționara, secretara Consiliului local, a invocat faptul că, reclamatul nu a examinat și, respectiv, nu a dat curs solicitării acesteia de a-i modifica graficul de muncă. Solicitarea petiționarei era determinată de desfășurarea studiilor în format on-line, în a doua jumătate a zilei a copilului minor. Petiționara a menționat că motivul refuzului reclamatului de a examina și satisface cererea depusă în vederea modificării regimului de muncă în perioada pandemică se datorează opiniei exprimate de către soțul petiționarei, care a exprimat critica în adresa conducerii primăriei.

¹¹ https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/74_22_Decizie_constatare_votat.pdf

Examinând atribuțiile secretarului Consiliului local, Consiliul a stabilit că unele din ele urmează a fi exercitate nemijlocit la sediul primăriei, în prima parte a zilei, iar altele pot fi exercitate de la domiciliu, cu utilizarea echipamentelor IT, în a doua parte a zilei. Respectiv, Consiliul consideră că solicitarea petiționarei privind modificarea graficului de muncă nu este una disproporționată și vine în corespundere cu Hotărârea CNSP nr.2 din 20.01.2022. Consiliul a constatat discriminare prin asociere pe criteriu de opinie.

Consiliul a recomandat reclamatului să înceteze acțiunile de discriminare la locul de muncă și, în vederea prevenirii faptelor similare pe viitor, să aducă la cunoștința tuturor angajaților decizia emisă de către Consiliu.

Concedierea arbitrară a persoanelor care dețin statutul de pensionar pentru limită de vârstă

Această problemă este una care persistă în ultimii ani și pe marginea căreia Consiliul emite constant decizii cu recomandări de revizuire a cadrului legal, astfel încât angajatorii să poate face uz de art.86 alin (1) lit. y¹ Codul muncii, doar în baza unei justificări obiective și rezonabile. Autoritatea ajunge la concluzia că angajatorii recurg la aceasta prevedere legală pentru a evita alte proceduri mai costisitoare prin care ar putea reduce funcțiile unor angajați, sau, și mai grav, ca să poată concedia angajații de care nu mai au nevoie din anumite considerente.

În plângerea examinată de către Consiliu pe [cauza nr. 12/22¹²](#), petiționara a invocat că a fost preavizată de angajator despre desfacerea contractului individual de muncă și că în termen de 14 zile ar urma să fie concediată în baza art. 86 alin. (1) lit. y¹) Codul muncii – deținerea de către salariat a statutului de pensionar pentru limita de vârstă. La acel moment petiționara avea vârsta de 62 ani și era aptă de muncă, iar reclamatul nu a efectuat o analiză amplă a capacității de muncă a petiționarei, despre necesitatea căreia Consiliul a subliniat în repetate rânduri. Or, doar un raport de analiză putea constitui temei fondat de a recurge la încetarea relațiilor de muncă înainte de termen. Consiliul consideră că deținerea de către salariat a statutului de pensionar pentru limită de vârstă nu poate constitui, per se, motiv de desfacere a contractului de muncă, decât în cazul în care prin aceasta se urmărește gestionarea optimă a forței de muncă în condițiile economiei de piață și sporirea oportunităților de angajare pentru persoanele tinere, care nu-și pot găsi un loc de muncă potrivit calificării.

În [cauza nr. 51/22¹³](#) Consiliul a examinat de asemenea, desfacerea contractului individual de muncă în baza art. 86 alin. (1) lit. y¹) Codul muncii, în legătură cu deținerea de către salariat a statutului de pensionar pentru limita de vârstă. Petiționarul nu a fost supus unei analize a capacității de muncă.

Consiliul, ca și în anii precedenți, a stabilit că se recurge la aplicarea acestui articol din rațiuni de simplitate a procedurilor, fără ca să existe circumstanțe obiective, precum că abilitățile și calitățile profesionale ale persoanei ar fi scăzut. Consiliul a reamintit că orice decizie de a desface contractul de muncă în baza acestui temei trebuie să fie justificată obiectiv și rezonabil și să fie precedată de o analiză a capacității de muncă a angajatului. În situația examinată o asemenea analiză nu a fost realizată. Prin

¹² https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/12_22_Decizie_constatare_votat.pdf

¹³ https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/51_2022_Decizie_constatare_votat.pdf

urmare, Consiliul a stabilit că faptele invocate reprezintă discriminare pe criteriul de statut de pensionar.

Consiliul a recomandat reclamațiilor să angajeze petiționarii la un post de muncă potrivit calificării și experienței acestora, iar pe viitor să nu mai admită desfacerea contractului individual de muncă în mod arbitrar. Totodată, Consiliul a recomandat Parlamentului și Guvernului să demareze procesul de modificare/completare a art. 86 alin. (1) lit. y1) Codul muncii, astfel încât să se expliciteze ca angajatorul poate să recurgă la aplicarea acestor prevederi în cazul în care măsura va putea fi justificată obiectiv și rezonabil potrivit scopului urmărit, iar măsurile întreprinse trebuie să fie necesare și adecvate.

Hărțuirea în relațiile de muncă

În **cauza nr. 72/22**¹⁴, Consiliul a examinat o situație în care petiționara, persoană cu dizabilități, a început să fie hărțuită de către angajator din moment ce a devenit vicepreședintă a organizației sindicale alternative. Consiliul a reținut că hărțuirea s-a manifestat prin instalarea unei camere de supraveghere video la locul său de muncă; chestionarea petiționarei de către Comisia de bioetică, ca urmare a unor fapte pretins ilegale; neadmiterea la locul de muncă; obligarea de a trece repetat comisia medicală; indicarea concluziei „inapt” în fișa de aptitudine semnată fără a fi examinată de toți membrii comisiei, ceea ce a servit drept temei pentru inițierea procedurii de transfer dintr-o funcție în alta, iar, ulterior, de concediere a petiționarei.

Totalitatea acestor acțiuni au creat un mediu intimidant și ostil în desfășurarea procesului de muncă a petiționarei, lezând demnitatea acesteia. Consiliul a constatat hărțuire pe criteriu de dizabilitate și apartenență sindicală.

Consiliul a recomandat reclamatului să aducă la cunoștința tuturor angajaților decizia emisă de autoritate și să organizeze activități privind combaterea discriminării la locul de muncă.

În **cauza nr. 311/21**¹⁵, Consiliul a examinat situația deplânsă de petiționar care a invocat că după ce a fost restabilit în funcție, i s-a modificat neîntemeiat fișa postului; în privința lui s-a instituit șomajul tehnic; a fost supus unui control medical contra plată și i s-a impus depunerea solicitărilor de serviciu prin intermediul Poștei Moldovei.

Consiliul a constatat că acțiunile reclamatului se încadrează în noțiunea de hărțuire și creează un mediu intimidant și ostil care lezează demnitatea petiționarului, în baza criteriului de persoană restabilită.

Consiliul a recomandat reclamatei să înceteze acțiunile de intimidare ale petiționarului la locul de muncă; să acorde salariaților acces deplin la informații și proceduri referitoare la drepturile și

¹⁴ https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/72_22_Decizie_-constatare_votat.pdf

¹⁵ https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/311_2021_Decizie_-constatare_votat.pdf

libertățile acestora; să nu admită acțiuni de victimizare împotriva petiționarului; să elaboreze și să aprobe un regulament intern privind neadmiterea hărțuirii la locul de muncă.

În **cauza nr. 251/21**¹⁶, Consiliul a examinat circumstanțele care au creat petiționarei un mediu intimidant și ostil, din cauza stării sale de sănătate. În viziunea autorității, acțiunile reclamatei, manifestate prin acordarea permisiunii tardive de a merge la medic pentru a-i fi prescrise medicamente vitale; expedierea în afara orelor de program a obiectivelor privind modalitatea de realizare a atribuțiilor de serviciu; exprimări în adresa petiționarei cu caracter discriminator crează petiționarei atmosferă intimidantă, lezându-i demnitatea.

Consiliul a recomandat reclamatei să prezinte petiționarei scuze publice, să aducă decizia Consiliului la cunoștința tuturor angajaților și să introducă în programul de formare continuă activități privind combaterea discriminării la locul de muncă și în activitatea profesională.

Acordarea discriminatorie a premiului anual în mărime redusă

O problemă privind excluderea persoanei din lista angajaților pentru acordarea premiului anual în mărime de 50%, din cauza activității profesionale, a fost examinată de către Consiliu în **cauza nr. 48/22**¹⁷.

Petiționara s-a plâns că i-a fost acordat nejustificat premiu anual în mărime de 1%, în timp ce restul personalului primăriei a primit premiul anual în mărime de 50%. Aceasta consideră că fapta discriminatorie are la bază implicarea soțului petiționarei în procesul de investigare a mai multor materiale cu privire la pretinsele fapte ilegale ale primarului localității, direct implicat în procesul de acordare a premiilor anuale pentru angajații primăriei.

Reclamatul nu a prezentat probe Consiliului care ar demonstra că petiționara a fost sancționată disciplinar, a desfășurat o activitate profesională ineficientă sau necorespunzătoare pe parcursul anului.

Consiliul a menționat că autoritatea publică nu are un drept discreționar la stabilirea beneficiilor (premiului anual). Consiliul a constatat discriminare prin asociere pe criteriu de activitate profesională.

Consiliul a recomandat inițierea procedurii de acordare petiționarei a premiului anual similar celorlalți angajați și, pe viitor, să acorde premiul anual, dar și sporul pentru performanță ținând cont de performanțele individuale în muncă, gradul de pregătire profesională, aplicarea în activitate a metodelor avansate de lucru, orientarea spre rezultat, intensitatea muncii, precum și executarea unor sarcini de importanță deosebită sau de urgență.

¹⁶ https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/251_2021_Decizie-constatare_votat.pdf

¹⁷ https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/48_2022_Decizie_-constatare_votat.pdf

Nepromovarea în funcția publică

În **cauza nr. 270/21**¹⁸, petiționarul a invocat faptul că i-au fost neglijate meritele profesionale și nu a fost promovată în funcție, așa cum s-a întâmplat cu alți patru colegi ai săi, deși cu toții au fost apreciați cu calificativul „foarte bine” pentru activitatea desfășurată în perioada de referință.

Examinând circumstanțele cauzei, Consiliul a constatat că petiționarul a exprimat, în formă scrisă și verbală, dezacordul său în legătură cu nepromovarea în funcție a unor colegi, a publicat un articol în mass-media anume pe marginea acestei probleme și a înaintat plângeri la Consiliu și acțiuni în instanțele de judecată împotriva reclamatei. Consiliul conchide că totalitatea acestor acțiuni au condiționat tratamentul mai puțin favorabil din partea reclamatei, în baza criteriului de opinie.

Consiliul a recomandat reclamatei să inițieze o procedură de promovare în funcție a petiționarului.

Refuzul de angajare în câmpul muncii

Cazuistica Consiliului din anul 2022 relevă faptul că orientarea sexuală se află în top trei criteriile protejate de lege în baza căruia au avut loc faptele de discriminare.

Consiliul a examinat, în **cauza nr. 288/21**, o situație deplănsă de petiționar care afirmă că orientarea sa sexuală a condiționat refuzul de angajare în câmpul muncii. Fiind în căutarea unui loc de muncă, ca urmare a deciziei sale de a nu se întoarce în unitatea militară în care își satisfăcea serviciul militar în termen, a acceptat oferta de a activa neoficial în unul din magazinele din capitală. De menționat că, petiționarul a refuzat să satisfacă serviciul militar în termen, pe motiv că în cadrul unității militare în care acesta activa, au devenit cunoscute circumstanțe cu privire la orientarea sexuală a acestuia, care au fost diseminate publicului larg. Din moment de reclamatului i-au devenit cunoscute statutul de dezertor și orientarea sexuală a petiționarului, acesta a refuzat să îl mai angajeze oficial în câmpul muncii.

Consiliul a recomandat reclamatului să aducă scuze publice petiționarului.

2.2 Acces la bunuri și servicii disponibile publicului

Din totalul deciziilor de constatare emise în anul 2022, în acces la bunuri și servicii disponibile publicului îi revin 22%.

Cele mai multe decizii de constatare a faptelor de discriminare în acces la bunuri și servicii disponibile publicului au avut la bază criteriul de dizabilitate – 2 plângeri și limbă – 2 plângeri.

¹⁸ https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/270_21_Decizie_constatare_votat.pdf

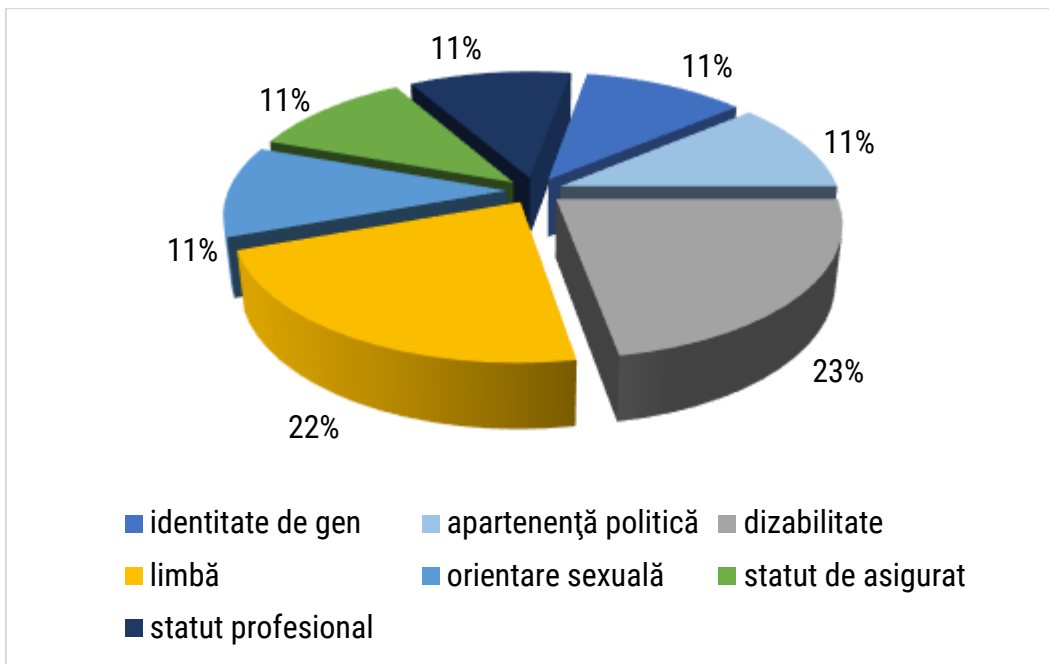

Diagrama nr.2 Criteriile protejate din perspectiva deciziilor de constatare în domeniul accesului la bunuri și servicii disponibile publicului

Aspectele invocate în plângerile examinate de către Consiliu scot în evidență următoarele probleme:

- încetarea unilaterală a contractului de închiriere a spațiului comercial;
- inaccesibilitatea drumurilor și a sediului autorității publice pentru nevoile persoanelor cu dizabilități;
- neasigurarea acomodării rezonabile a necesităților lingvistice în cadrul interacțiunii cu autoritatea publică;
- stabilirea diferențiată a taxelor locale pe criteriul apartenenței politice;
- inaccesibilitatea serviciilor medicale specializate de ambulator pentru persoanele asigurate;
- refuzul schimbării actelor de stare civilă persoanelor transgender.

Încetarea unilaterală a contractului de închiriere a spațiului comercial

În **cauza nr. 170/22¹⁹**, Consiliul a constatat o situație când, petiționarei, AO „Genderdoc – M” care promovează și apără drepturile persoanelor ce fac parte din comunitatea LGBT+, i s-a refuzat să organizeze un eveniment, în localul închiriat, reziliindu-se contractului cu două zile înainte de acesta. Consiliul a stabilit că acțiunile reclamatei au fost dictate de orientarea sexuală și de identitatea de gen a persoanelor care urmau să participe la eveniment. Consiliul a constatat discriminare pe criteriu de orientare sexuală.

Inaccesibilitatea drumurilor și a sediului autorității publice pentru nevoile persoanelor cu dizabilități

¹⁹ https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/170_22_Decizie-constatare_votat.pdf

Consiliul a examinat, în [cauza nr. 45/22²⁰](#) și [cauza nr. 301/21²¹](#), situația petiționarilor, persoane cu dizabilități locomotorii care se deplasează cu ajutorul unui scaun rulant. Acestea au deplâns lipsa condițiilor de accesibilitate în localitate, manifestată prin lipsa unui drum accesibil, din care cauză ele nu se pot deplasa de sine stătător.

Consiliul a reținut că responsabilitatea primară pentru construcția porțiunilor de drum în discuție revine autorităților administrației publice locale de nivelul întâi și a conchis că omisiunea de a îndeplini această obligație este imputabilă acestora.

Consiliul a subliniat că accesibilitatea redusă sau lipsa acesteia constituie, pentru persoanele cu mobilitate redusă, o barieră pentru a trăi independent și pentru a participa pe deplin la toate aspectele vieții în condiții de egalitate cu ceilalți. Această barieră nu doar limitează capacitatea acestor persoane de a utiliza serviciile disponibile publicului, clădirile, drumurile și alte facilități interioare sau exterioare, inclusiv scoli, locuințe, unități medicale și locuri de muncă, dar tergiversează, de asemenea, incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități. Or, atâta timp, cât persoanele se confruntă cu obstacole care conduc la imposibilitatea realizării drepturilor civile, politice, economice, sociale sau culturale, ele nu vor putea să-și asume responsabilitățile în calitate de membri ai societății. Consiliul a constatat discriminare pe criteriu de dizabilitate.

Consiliul a recomandat primăriilor locale să asigure construcția porțiunii de drum care unește casa petiționarilor cu strada centrală, iar autorităților administrației locale să evalueze gradul de accesibilitate fizică, inclusiv a infrastructurii drumurilor din localitate; să elaboreze un plan de acțiuni îndreptat spre accesibilizare; să estimeze costurile pentru asigurarea accesibilității mediului fizic; să planifice resurse financiare pentru măsurile de accesibilizare necesare; să identifice și să implementeze măsuri de acomodare rezonabilă care ar putea fi puse în aplicare în situații particulare, până la asigurarea accesibilității și comunicarea acestora publicului, în mod corespunzător, prin amplasarea informației într-un loc accesibil și la vedere.

Neasigurarea acomodării rezonabile a necesităților lingvistice în cadrul interacțiunii cu autoritatea publică

În [cauza nr. 186/22²²](#), Consiliul a examinat plângerea petiționarului, persoană care nu cunoaște limba de stat și care se află într-o instituție de detenție. Acesta a invocat faptul că s-a adresat către administrația penitenciarului cu cerere în limba rusă pentru a fi informat despre condițiile de plată a electricității în baza noului tarif. La solicitarea sa, petiționarul a primit răspuns în limba română.

Examinând circumstanțele cauzei, Consiliul a reiterat că statul a acordat minorităților naționale dreptul de a folosi limba rusă în relațiile cu instituțiile acestuia. Acest lucru înseamnă că toate autoritățile publice au obligația legală de a răspunde petiționarilor

²⁰ https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/45_2022_Decizie_constatare_votat-1.pdf

²¹ https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/301_21_Decizie_constatare_votat.pdf

²² https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/186_22_Decizie-constatare_votat.pdf

În limba adresării, iar neasigurarea acomodării rezonabile a necesităților lingvistice în cadrul interacțiunii cu autoritatea publică constituie discriminare în exercitarea dreptului de a primi răspuns în limba adresării.

Consiliul a recomandat administrației penitenciarului să ofere, la adresările petiționarului, răspuns în limba rusă și să identifice soluții de ordin administrativ, pentru a garanta persoanelor aparținând minorităților naționale exercitarea efectivă a dreptului de a primi răspuns în limba în care a fost formulată adresarea (contractarea serviciilor de traducere, angajarea personalului din rândul minorităților naționale ș. a.).

O situație similară a fost examinată de către Consiliu în **cauza nr. 131/22**²³, unde petiționarul s-a plâns că a depus o petiție în adresa Judecătoriei Chișinău, solicitând reclamatului oferirea răspunsului în limba adresării (limba rusă). Reclamatul a refuzat să răspundă în limba rusă cu referire la unele acte normative care i-ar justifica răspunsul.

Consiliul a concluzionat că prin referință la actele normative desuete sau abrogate reclamata a creat impresia că cadrul național relevant nu există și în acest mod a ignorat respectarea dispozițiilor prevăzute în Legea nr. 382/2001 cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale și statutul juridic al organizațiilor lor.

Consiliul a reiterat că dreptul de a primi răspuns în limba adresării este un drept prevăzut de lege, exercitarea căruia trebuie să fie asigurată fără nici o discriminare, or o societate pluralistă și cu adevărat democratică, trebuie nu numai să respecte identitatea etnică, culturală, lingvistică și religioasă a fiecărei persoane aparținând unei minorități naționale, dar și, deopotrivă, să creeze condiții corespunzătoare, care să le permită să își exprime, păstreze și dezvolte această identitate, inclusiv prin utilizarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova.

Consiliul a recomandat Judecătoriei Chișinău să identifice soluții de ordin administrativ pentru a garanta persoanelor aparținând minorităților naționale exercitarea efectivă a dreptului de a primi răspuns în limba în care a fost formulată adresarea (contractarea serviciilor de traducere, angajarea personalului din rândul minorităților naționale ș. a.).

Stabilirea diferențiată a taxelor locale pe criteriul apartenenței politice

Relevantă în acest sens este **cauza nr. 71/22**²⁴. SRL „Magazine Sociale”, care fiind asociată cu Partidul politic „Șor”, a invocat că, în localitatea pe teritoriul căreia a depus notificarea de inițiere a activității comerciale, i-a fost stabilită în mod cumulativ taxa locală de 40 000 lei anual, deși urma să activeze o dată pe săptămână, având o suprafață de până la 10 m², pe când pentru alți agenți economici care activează zilnic și au o suprafață de peste 50 m², le-au fost stabilite taxe locale de maxim 2600 lei anual.

²³ https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/131_22_Decizie-constatare_votat.pdf

²⁴ https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/71_22_Decizie_constatare_votat.docx.pdf

Consiliul nu a reținut justificarea reclamatei, subliniind că autonomia locală nu este una absolută, iar dreptul autorităților publice locale de a elabora, aproba și gestiona în mod autonom bugetele proprii și dreptul de a stabili și pune în aplicare taxe și impozite locale se exercită în limitele legii, inclusiv și în limitele Legii cu privire la asigurarea egalității nr. 121/2012.

Consiliul a recomandat reclamatului să revizuiască mărimea taxei locale impusă SRL „Magazine Sociale”.

Inaccesibilitatea serviciilor medicale specializate de ambulator pentru persoanele asigurate

În cauza nr. 07/22²⁵, Consiliul a luat act de faptul că o parte din carențele în modalitatea de organizare a accesului populației la servicii medicale specializate de ambulator și cele de înaltă performanță, constatate în decizia anterioară pe cauza 204/19, nu au fost înlăturate până în prezent și continuă să dezavantajeze persoanele asigurate. Dezavantajul se manifestă prin faptul că aceste persoane, pentru a beneficia de serviciile necesare, trebuie să aștepte o perioadă mai îndelungată până li se va presta serviciul medical solicitat prin comparație cu persoanele care se adresează direct la medicul specialist, achită taxa pentru serviciile de care au nevoie și beneficiază de acestea într-un termen restrâns.

Consiliul a constatat că această situație ar fi generată de mecanismul de programare a vizitelor la medicul specialist instituit de Regulamentul privind programarea vizitelor și dirijarea fluxului de pacienți în condiții de ambulator, precum și de lipsa medicilor de o anumită specialitate. Consiliul a reținut că în rezultatul acestui cumul de circumstanțe, persoanele asigurate trebuie să aștepte o perioadă îndelungată pentru a beneficia de consultația gratuită a medicului specialist. Respectiv, deseori acestea sunt nevoite să plătească pentru serviciile medicale pentru a beneficia de ele mai repede, chiar dacă sunt deja asigurate și ar trebui să beneficieze de acestea în mod gratuit.

Consiliul a concluzionat că faptele examinate reprezintă discriminare directă în acces la servicii medicale specializate de ambulator pe criteriu de statut de asigurat.

Consiliul a recomandat reclamatei să asigure ca programările la medicii specialiști să se efectueze în funcție de disponibilitatea medicului specialist, într-o listă comună, indiferent de statutul de asigurat sau neasigurat; să întreprindă măsuri de rigoare pentru angajarea medicilor în conformitate cu prevederile normativelor de personal; să încheie contracte bilaterale de prestare a serviciilor medicale cu alte instituții medico-sanitare, în cazul în care aceasta nu dispune de capacitățile necesare pentru efectuarea anumitor servicii de asistență medicală specializată de ambulator.

²⁵ http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/07_2022_Decizie_constatare_votat.pdf

Refuzul schimbării actelor de stare civilă persoanelor transgender

Persoana interesată, Asociația Obștească Centrul de Informații „GENDERDOC-M” a invocat în [cauza nr. 278/21](#)²⁶, că mai mult de 10 ani se încearcă a obține o procedură clară și previzibilă de schimbare a actelor de stare civilă și a actelor de identitate, ca urmare a schimbării sexului și a identității de gen. În urma acestor eforturi s-a reușit identificarea unei proceduri, deși nu ideale, dar clare și previzibile pentru persoanele transgender pe care să o parcurgă pentru colectarea înscrisurilor și obținerea hotărârii judecătorești, în temeiul căreia să-și schimbe actele de stare civilă, ulterior și cele de identitate, procedură care dura între 4-6 luni. Totodată, aceasta comunică că odată cu înființarea Agenției Servicii Publice, se observă tergiversarea nejustificată a soluționării cererilor persoanelor transgender, care acum durează 2,5 – 3 ani, acest lucru cauzând sentimente de frustrare, anxietate și umilință a persoanelor date. Motivația Agenției Servicii Publice este că modificarea actului de naștere al persoanelor respective, este posibilă doar în prezența unui fapt incontestabil — schimbarea sexului, dovedit prin acte medicale, condiție care nu poate fi suplinită pentru că un atare certificat medical nu există.

Examinând circumstanțele cauzei, Consiliul a constatat că ASP refuză nejustificat de a satisface cererile persoanelor transgender de schimbare a actului de stare civilă în lipsa unui act medical care să ateste nemijlocit schimbarea chirurgicală a sexului, or Ministerul Sănătății a susținut că identitatea de gen este determinată de starea psihică și nu de prezența/absența organelor sexuale, argument reținut inițial în jurisprudența instanțelor de judecată.

Consiliul nu a reținut justificarea ASP privind ambiguitatea prevederilor legale ce țin de modificarea actului de stare civilă în legătură cu schimbarea sexului, considerând că „sexul” este o exprimare prea simplistă pentru a cuprinde întreg ansamblul de schimbări corporale la care au recurs persoanele transgender. Este posibil ca prin această exprimare să se reducă identitatea de gen la prezența organelor genitale externe ale sexului opus. Or, sexul unei persoane este un ansamblu complex de caracteristici biologice, acesta nu se poate reduce doar la organele genitale. Legea pune în mod simplist semnul egal între identitate de gen și sex, iar ASP pune în mod simplist semnul egal între sex și organe genitale.

În vederea prevenirii faptelor similare pe viitor, Consiliul a recomandat Agenției Servicii Publice și Guvernului revizuirea cadrului normativ ce vizează modificarea/rectificarea actelor de stare civilă în cazul persoanelor transgender, astfel încât să ofere o procedură accesibilă, previzibilă și compatibilă cu principiile statului de drept și standardelor în domeniul drepturilor omului.

2.3 Educație

Problema invocată în [cauza nr. 67/22](#)²⁷ ține de nerespectarea principiului laicității în instituțiile de învățământ. Astfel, petiționarii au sesizat Consiliul pe marginea faptului că în cadrul instituției de învățământ unde își fac studiile copiii acestora, a fost

²⁶ https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/278_21_Decizie-constatare_votat.pdf

²⁷ https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/67_2022_Decizie_constatare_votat.pdf

organizat și desfășurat un ritual de sfințire a sediului cu invitarea unui preot creștin-ortodox.

În opinia Consiliului, educația religioasă a copiilor în afara programului educațional, ține de discreția părinților, aceștia având libertatea de a-și manifesta propriile convingeri religioase. În procesul educațional, pentru a nu leza dreptul la libera opțiune și la manifestare a credinței adepților diferitor confesiuni trebuie exclusă orice tendință de a influența, îndoctrina sau promova anumite convingeri religioase, fie și majoritare.

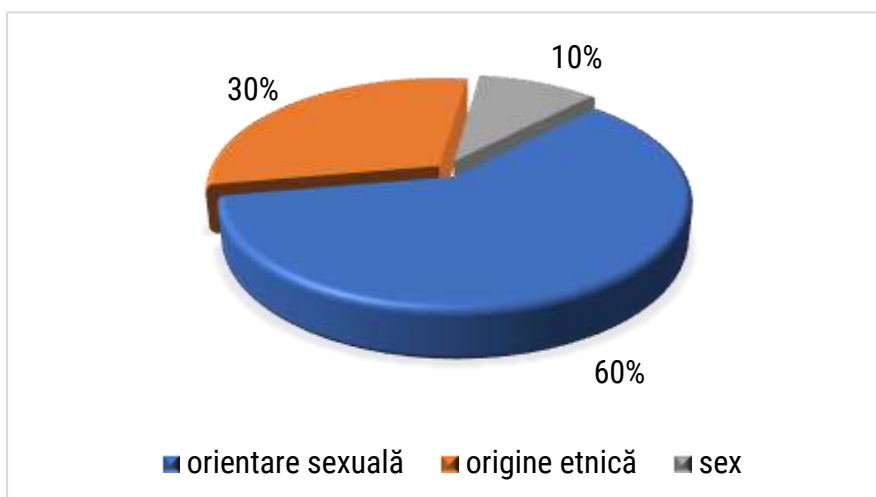
Consiliul a menționat că aceste acțiuni pot fi considerate drept practici care prejudiciază libertatea conștiinței copiilor de alte religii și a celor cu convingeri ateiste, în special ținând cont de obligativitatea învățământului până la etapa gimnazială inclusiv, precum și raportul de autoritate dintre profesori și elevi.

Consiliul a somat reclamații de a nu mai admite pe viitor fapte similare.

2.4 Lezarea demnității

Din numărul total de decizii de constatare emise în anul 2022, în domeniului lezării îi revin 22%.

În peste 60% din deciziile de constatare, emise pe marginea faptelor de discriminare din domeniul lezarea demnității, acestea au avut loc în baza criteriului de orientare

sexuală.

Diagrama nr.3 Criteriile protejate din perspectiva deciziilor de constatare în domeniul lezarea demnității

Aspectele invocate în plângerile examinate de către Consiliu scot în evidență următoarele probleme:

- mesaj instigator față de persoanele LGBT+;
- evidențierea originii etnice, în context negativ, în emisiuni TV;
- producerea și distribuirea publicității sexiste;
- afirmații rasiste din partea unei persoane.

Mesaj instigator față de persoanele LGBT+

Relevante în acest sens sunt deciziile emise la plângerile depuse de către Asociația Obștească „Centrul de Informații GENDERDOC – M”, care promovează și apără drepturile persoanelor ce fac parte din comunitatea LGBT+. Adresările au avut loc în contextul inițiativei de desfășurare a Marșului solidarității, organizat de comunitatea LGBT+.

Astfel, în [cauza nr. 168/22](#)²⁸ Consiliul a examinat declarațiile a doi deputați în Parlamentul Republicii Moldova, făcute în cadrul emisiuni televizate și, ulterior distribuite pe larg pe rețelele sociale. Examinând sintagmele *„Asta-i contrar legilor fiziologice, biologice, contrar credinței noastre, contrar moralității, asta distruge moralitatea, asta nu poți să-ți imaginezi că bărbat cu bărbat, femeie cu femeie, asta-i o rușine totală”* și *„Pe mine personal nu mă deranjează cine cu cine acolo doarme, contactează, în ce mod etc., nu sunt specialist și nici nu vreau... dar eu personal consider că fanteziile noastre sexuale nu trebuie etalate public, afișate și încă propagate, fiindcă suntem o societate tradițională, o societate cu zeci de probleme și lucrul ăsta irită o parte a populației și pot duce la disensiuni sociale, care nouă acum nu ne trebuie. Eu vreau să vă întreb, iată la ce ajută acest lucru? O să scadă inflația de la 31% la 4% cum era cu un an în urmă? Sau poate s-a ieftinit gazul de la 18 la 5? Sau poate or veni investitorii, măi hai să venim că acolo-i gay parad. Care-i sensul la lucrurile ăstea? Să venim acum să facem... lumea moare de foame, noi facem parade, înțelegi?! Vă pare asta normal, rațional?”*.

Consiliul consideră că aceste exprimări pot fi considerate drept influență, care are drept scop sau efect discriminarea unui grup de persoane pe baza unui criteriu protejat. Totodată, afirmația denotă atitudinea stigmatizantă a reclamaților față de comunitatea LGBT+, de marginalizare și de condamnare a persoanelor cu o altă orientare decât cea heterosexuală.

În [cauza nr.163/22](#),²⁹ Consiliul a examinat un comunicat, prin care Mitropolitului Chișinăului și al întregii Moldove a îndemnat autoritățile municipale să sisteze prin orice mijloace promovarea manifestării comportamentelor netradiționale și prin aceasta a păcatelor strigătoare la cer: *„În ultimii ani, Mitropolia Moldovei a insistat în nenumărate rânduri să nu fie autorizate astfel de marșuri, îndemnând atât autoritățile, cât și membrii, simpatizanții și promotorii comunității LGBT să renunțe la acest proiect, care reprezintă nu doar o jignire publică la adresa cultelor religioase, ci și a societății. Îndemnăm autoritățile municipale să sisteze prin orice mijloace promovarea manifestării comportamentelor netradiționale și prin aceasta a păcatelor strigătoare la cer, care inundă din ce în ce mai accentuat plaiul nostru.”*

Consiliul a considerat că expresiile utilizate de reclamat au forma unui îndemn, dar și încurajare a societății spre manifestarea intoleranței față de persoanele aparținând comunității LGBT+ și spre excluderea acestora. Instituția a catalogat ofensele și expresiile jignitoare la adresa întregii comunități LGBT+, însoțite de îndemnul autorităților de a interzice desfășurarea Marșului Solidarității, în special atunci când acestea sunt vociferate de o persoană cu un înalt nivel de credibilitate, reprezintă instigare la discriminare.

²⁸ https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/168_22_Decizie-constatare_votat.pdf

²⁹ https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/163_22_Decizie-constatare_votat.pdf

În [cauza nr. 164/22](#),³⁰ Consiliul a primit spre examinare un material video, publicat și distribuit în spațiul media, în care Arhiepiscopul de Bălți și Fălești își exprima dezacordul în raport cu desfășurarea marșului LGBT+. Acesta și-a susținut discursul cu afirmația: *“plecați de la noi rătăciților, nu vrem să avem ceva în comun cu voi, nici măcar tangențial, mă adresez deosebit și către bravii noștri polițiști, care cu prea mult zel în a-i apăra pe acești rătăciți și într-un fel demoralizează marea majoritate a societății în favoarea unei minorități păcătoase și rătăcite”*.

Consiliul susține că amalgamul de ofense publice și expresii jignitoare la adresa întregii comunități LGBT+, însoțită de îndemnul angajaților statului de a nu apăra integritatea și siguranța persoanelor care aparțin acestei comunități reprezintă instigarea la discriminare.

Consiliul a examinat [cauza nr. 169/22](#)³¹ obiectul căreia a fost un anunț al primarului municipiului Chișinău, prin intermediul platformei Facebook, prin care acesta anunța că Primăria nu va accepta un marș în sprijinul comunității LGBT+: *„Interzis am spus. Nu aveți ce căuta în Chișinău pe străzi. Nici cu Maia Sandu, nici fără ea. Vă faceți ce aveți de făcut acasă.”*

Consiliul a atras atenția că impactul unor mesaje publice cu conținut negativ, exprimate de către persoane care dețin și funcții de demnitate publică, este amplificat de percepția publicului larg care ar putea considera un asemenea comportament drept un model de urmat. Ori, un demnitar de stat este obligat de lege să contribuie prin exemplul personal la asigurarea respectării legii, drepturilor omului și demnității umane. Dincolo de acest fapt, această obligație comportă și îndatorirea de a nu folosi statutul deținut, dar și încrederea și susținerea unei părți semnificative a societății, pentru a cultiva intoleranța sau de a contribui la sau încuraja încălcarea drepturilor omului.

În [cauza nr. 167/22](#)³² Consiliul a examinat discursul unui consilier municipal prin care a blamat autoritățile pentru că au permis organizarea Marșului Solidarității de Ziua Lucrătorului Medical și Farmacistului: *„Ce potlogar trebuie să fii ca de Ziua Lucrătorului Medical să pui marșul LGBT+. Care este rațiunea oamenilor, la ce nivel vreți să ne duceți?”, „Fiecare dintre voi aveți copii și o parte de aici ați susținut parada LGBT, nu vă gândiți ce o să vă întrebe copiii voștri? Tată, da unde ai fost tu? Oare vreți să ne aduceți sub lozinca de democrație și europenizare alte lucruri în Republica Moldova? Niște lucruri care nu ne sunt nouă caracteristice? Sau voi vreți pe ultimii bănuți să vindeți tradițiile noastre și lucrurile sacre pe care le avem?” și „Asta ca medic vă zic, sunteți și bolnavi psihic.”*

Consiliul susține că asemenea mesaje, diseminate în contextul unui eveniment public de către o persoană ce deține o funcție electivă, ar putea fi considerate drept influență, care are drept scop sau efect discriminarea unui grup de persoane pe baza orientării sexuale.

Consiliul a recomandat reclamațiilor să fie mai prudenți în exprimările publice și să se abțină de la discursuri care lezează demnitatea persoanelor pe criteriu de orientare sexuală.

³⁰ https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/164_22_Decizie-constatare_votat.pdf

³¹ https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/169_22_Decizie_constatare_votat.pdf

³² https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/167_22_Decizie_constatare_votat.pdf

Evidențierea originii etnice, în context negativ, în emisiuni TV

Deja al doilea an consecutiv, Consiliul constată o problemă gravă întâlnită în practica reprezentanților mass-media din țara noastră. În încercarea de a fi cât mai exactți în informația pe care aceștia o livrează publicului larg, uneori admit practici care răspândesc și perpetuează chiar atitudini discriminatorii față de anumite grupuri de persoane vulnerabile.

Elocventă în acest sens este **cauza nr. 260/21**³³ în care petiționarul a invocat faptul că, în cadrul unei emisiuni televizate, au fost plasate informații referitoare la comiterea unor infracțiuni de către anumite persoane concrete, despre care s-a menționat, de mai multe ori, că sunt de origine cecenă.

Consiliul a menționat că evidențierea etniei, în contextul examinat, nu comportă nici o valoare informațională care ar putea fi justificată de un interes public autentic. Instituția subliniază că evidențierea etniei în conjunctura în care se relatează despre ilegalitățile comise de anumite persoane, pune într-o lumină negativă și toată comunitatea vizată, aici cecenă. Or, acest fapt transmite un semnal precum că acolo unde sunt ilegalități, ar fi prezenți și membrii comunității cecene. Aceasta este o preconcepție greșită, bazată pe stereotipurile negative referitoare la membrii comunității cecene. Respectiv, evidențierea etniei în contextul discuțiilor despre comiterea anumitor ilegalități nu face altceva decât să justifice și să consolideze prejudecată negativă față de această etnie, atitudine care într-o societate democratică nu poate fi tolerată.

Consiliul a recomandat reclamatului să excludă din reportajele plasate în spațiul online sintagmele discriminatorii la adresa persoanelor de etnie cecenă și să depună toată diligența în vederea neadmiterii în viitor a situațiilor de promovare și susținere a discriminării prin intermediul mijloacelor de informare în masă.

Producerea și distribuirea publicității sexiste

Pentru a se asigura că publicitatea pe care urmează să o lanseze în spațiul public nu comportă un caracter sexist, tot mai mulți agenți economici preferă, în ultimii ani, să se adreseze Consiliului în vederea examinării materialelor lor publicitare și a mesajului pe care acestea îl pot transmite consumatorilor de informație. Este o practică benefică, în măsură să reducă considerabil cazurile de publicitate sexistă raportate la Consiliu.

Totuși, acest fenomen încă persistă, iar un caz elocvent în acest sens servește **cauza nr. 123/22**³⁴ pe marginea căreia Consiliul a emis o decizie de constatare a instigării la discriminare. În baza notei de autosesizare a unui membru al Consiliului, autoritatea a examinat caracterul sexist al materialului publicitar, destinat promovării serviciilor de instalare a tavanelor extensibile - o imagine prezentând două femei îmbrăcate sumar ce au o discuție cu tentă sexuală. În baza imaginii respective, însoțită de expresii ce fac aluzie la fantezii sau dorințe sexuale cu scopul de a suscita interesul public față de produsul promovat ("У соседа стоит и его жена довольна", "Натянуть может каждый, удовлетворить – профессионал"), Consiliul a constatat instigare la discriminare pe criteriu de sex.

³³ https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Decizie_constatare_260_21_votat.pdf

³⁴ https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/123_22_Decizie_constatare_votat.pdf

Consiliul a recomandat reclamantei să elimine neîntârziat imaginea de pe rețelele de socializare și bannerul publicitar de la intrarea în biroul său, evitând situațiile similare pe viitor.

Afirmații rasiste din partea unei persoane

Consiliul a fost sesizat, în cauza 11/22 prin care petiționarul susținea că reclamatul l-a numit „*dan*” în prezența mai multor persoane, iar în cadrul unei înregistrări video acesta a utilizat în privința petiționarului asocierea „*hoț de al lui Ilan Șor*”. Consiliul a reținut monologul reclamatului în context negativ, cu scopul de a discredita calitatea serviciilor oferite de compania condusă de petiționar, însoțită de asocierea activității ultimului cu presupusa activitate ilegală a altor persoane de aceeași etnie, cunoscute publicului larg. Autoritatea atenționează că astfel de acțiuni constituie stigmatizarea grupului vizat, perpetuează prejudecățile negative și instigă la discriminare și ură interetnică.

Consiliul a recomandat reclamatului să se abțină pe viitor de la discursuri și manifestări similare.

2.5 Acces la justiție

Domeniului justiției îi revin 15% din numărul total al deciziilor de constatare emise în perioada de raportare.

Ca și în anii precedenți, cel mai des criteriu invocat, în baza căruia au avut loc fapte de discriminare în domeniul justiției este limba.

Aspectele invocate în plângerile examinate scot în evidență următoarele probleme:

- neacceptarea cererii în procedură de către instanțele de judecată exclusiv din considerentul că este întocmită în limba rusă;
- obligarea de către instanțele de judecată, de a prezenta traducerea în limba de stat a poziției formulate în limba rusă.

Neacceptarea cererii în procedură de către instanțele de judecată exclusiv din considerentul că este întocmită în limba rusă

Barierile lingvistice pe care le întâlnesc reprezentanții minorităților naționale atunci când interacționează cu instanțele de judecată sunt cea mai des invocată problemă, în plângerile adresate Consiliului privind accesul la justiție. Cazuistica relevantă în acest sens constată că respingerea cererilor formulate în limba rusă este o practică constantă de-a lungul anilor, deși Consiliul vine permanent cu recomandări în adresa Parlamentului de a identifica soluții de ordin legislativ, care ar preveni aceste cazuri.

În cadrul examinării cauzelor nr. 38/22³⁵, nr. 53/22³⁶ și nr. 54/22³⁷ Consiliul a constatat discriminare pe criteriu de limbă, manifestată prin obstrucționarea dreptului de acces la sistemul de justiție, din cauza neacceptării cererilor de chemare în judecată întocmite în limba rusă.

³⁵ https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/38_22_Decizie-constatare_votat.pdf

³⁶ https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/53_22_Decizie-constatare_votat.pdf

³⁷ https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/54_22_Decizie-constatare_votat.pdf

Obligarea de către instanțele de judecată de a prezenta în limba de stat a poziției formulate în limba rusă

În cauza 84/22³⁸ Consiliul a fost sesizat pe marginea unei situații când persoana care utilizează limba rusă, în procesul de înfăptuire a justiției, a fost obligată să prezinte traducerea poziției sale în limba de stat. Și de această dată Consiliul a insistat pe recomandarea de a se face o diferență la interpretarea sintagmei de „*limbă străină*” prevăzută în normele de procedură civilă. Ținând cont de specificul lingvistic din Republica Moldova, în accepțiunea Consiliului, limba rusă nu poate fi asimilată cu o limbă străină. Or, aprecierea limbii ruse drept o limbă străină suscită probleme sub aspectul asigurării egalității în acces la justiție, împiedicând persoanele care aparțin minorităților naționale să acceseze sistemul de justiție.

Consiliul consideră că obligarea persoanelor care aparțin minorităților naționale de a prezenta o traducere în limba de stat a cererilor și, mai nou, a referințelor, întocmite în limba rusă, impune un efort nejustificat, creează cheltuieli financiare nejustificate și solicită timp suplimentar. Totodată, aceste aspecte generează inegalități în acces la justiție în condițiile în care instanțele de judecată dispun de unități de traducători, remunerați din bugetul de stat, la care contribuie, inclusiv, persoanele care aparțin minorităților naționale.

Pentru ambele probleme identificate în domeniul justiției, Consiliul a remis deciziile de constatare a discriminării în adresa Parlamentului, inclusiv Comisiei drepturile omului și relații interetnice și Comisiei juridice, numiri și imunități pentru a identifica soluții de ordin legislativ pentru a preveni astfel de situații în viitor.

2.6 Alte domenii

Din totalul deciziilor de constatare, în cazul a 12% dintre acestea au fost stabilite acțiuni discriminatorii aferente altor domenii.

În perioada de referință, criteriile în baza cărora a fost constatată fapta de discriminare în alte domenii sunt originea etnică, limba vorbită, orientarea sexuală, religia și convingerile.

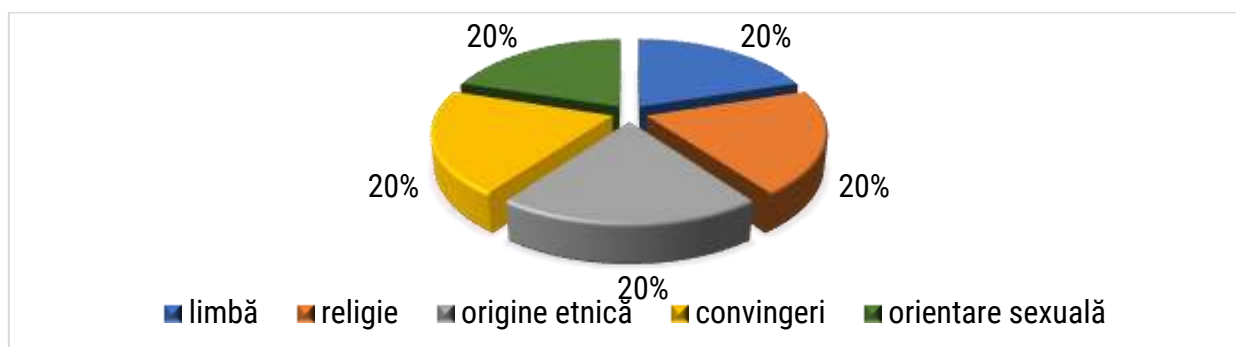

Diagrama nr.4 Criteriile protejate din perspectiva deciziilor de constatare în alte domenii

³⁸ https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/84_22_Decizie-constatare_votat.pdf

Aspectele invocate în plângerile examinate de către Consiliu scot în evidență următoarele probleme:

- hărțuirea în procesul de îndeplinire a serviciului militar în termen;
- profilarea rasială;
- inaccesibilitatea informațiilor medicale;
- discriminarea în procesul de recrutare, încorporare și executare a serviciului militar în termen a persoanelor cu convingeri religioase.

Hărțuirea în procesul de îndeplinire a serviciului militar în termen

În **cauza nr. 274/21**³⁹, Consiliul a examinat comportamentul batjocoritor și ofensator al militarilor în termen din cadrul unei unități militare, după ce aceștia ar fi aflat despre orientarea sexuală a petiționarului. Hărțuirea sistematică, injuriile și luările în derâdere au început după ce unul dintre superiori a făcut publică înregistrarea telefonică dintre petiționar și partenerul lui.

În cadrul examinării dosarului, Consiliul a constatat că efectivul unității militare a cunoscut despre orientarea sexuală a petiționarului, dar și despre tratamentul la care acesta era supus de către ceilalți militari. Cu toate acestea, superiorii nu au întreprins practic nicio măsură pentru a-l proteja împotriva hărțuirii, deși comandanții de toate nivelele și efectivul din subordine poartă responsabilitate pentru prevenirea și combaterea discriminării.

În opinia Consiliului, aflarea petiționarului timp de câteva luni în asemenea situație poate fi considerată mediu intimidant, fiindu-i lezată demnitatea.

Consiliul a recomandat unității militare să aducă petiționarului scuze publice în legătură cu faptul că nu i s-a asigurat protecție adecvată împotriva discriminării pe motivul orientării sale sexuale. Totodată, Consiliul a recomandat Ministerului Apărării să tragă la răspundere disciplinară persoanele care nu au asigurat protecția petiționarului, reprezentantul Ministerului Apărării și Șeful Inspectoratului Militar al Ministerului Apărării pentru efectuarea unei investigații ineficiente și parțiale; să efectueze exerciții practice cu efectivul Armatei Naționale și alte structuri subordonate Ministerului Apărării pentru aplicarea Regulamentului cu privire la procedura de prevenire, identificare, înregistrare, raportare și examinare a cazurilor de discriminare, hărțuire sexuală și violență în bază de gen; să introducă în sistemul de pregătire profesională inițială și continuă a militarilor și soldaților subiecte legate de prevenirea și combaterea discriminării și asigurarea egalității pe criteriul de orientare sexuală și alte criterii, inclusiv cu implicarea organizațiilor și/sau specialiștilor din domeniu; să asigure accesul la telefoanele publice pentru soldați în toate unitățile Armatei Naționale.

³⁹ https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/274_21_Decizie-constatare_votat_depers.pdf

Profilare rasială

Consiliul a examinat, în cauza nr. 312/21⁴⁰, o situație în care petiționarii, persoane de etnie romă, s-au adresat Consiliului, invocând fapta de hărțuire din partea angajaților Inspectoratului de poliție, manifestată prin învinuiri, injurii, pornirea cauzelor penale și contravenționale și percheziții la domiciliu la baza cărora au stat stereotipurile și prejudecățile legate de această etnie.

În lipsa unor argumente plauzibile, Consiliul a reținut că angajații poliției au avut suspiciunea comiterii unor fapte presupus ilegale de către unul dintre petiționari, deoarece acesta este de etnie romă, fapt care se încadrează în termenul de profilare rasială – practici discriminatorii utilizate de către ofițerii de aplicare a legii prin care selectează persoanele fizice, suspecte de săvârșirea unei infracțiuni, pe baza rasei, originii etnice sau naționale, religiei.

Consiliul a recomandat Inspectoratului de Poliție vizat să nu admită pe viitor fapte similare și să planifice și organizeze activități de instruire a angajaților privind profilarea rasială și combaterea prejudecăților privind persoanele de etnie romă.

Inaccesibilitatea informațiilor medicale

În baza notei de autosesizare a unui membru al Consiliului, cauza nr. 98/22⁴¹, Consiliul a examinat circumstanțele când beneficiarului, vorbitor de limbă rusă, i s-a oferit spre semnare, la Centrul municipal de vaccinare din Chișinău și la Centrul medicilor de familie nr. 11 din Chișinău, consimțământul informat pentru vaccinarea anti-COVID-19 în limba română, instituțiile argumentând că forma documentului în limba rusă nu există.

Consiliul a stabilit că, în acest caz, minoritățile lingvistice sunt dezavantajate în acces la informații privind intervenția medicală de vaccinare anti-COVID-19, ele sunt impuse să semneze un document de natură medicală și juridică completat în limba pe care ei nu o înțeleg total sau parțial, deși conform legii, consimțământul/acordul informat trebuie să conțină în mod obligatoriu informația, expusă într-o formă accesibilă pentru pacient.

Consiliul a considerat că lipsa consimțământului/acordului informat pentru vaccinarea anti COVID-19, întocmit cel puțin și în limba rusă, afectează dreptul la sănătate a unui grup lingvistic major al populației, or, în Republica Moldova, limba rusă este declarată ca limba de comunicare interetnică, ea fiind declarată limbă oficială în două unități administrativ-teritoriale ale țării. Pe acest caz Consiliul a constatat discriminare directă pe criteriu de limbă.

Adițional, Consiliul a subliniat că în anul 2022 pe teritoriul Republicii Moldova au ajuns zeci de mii de refugiați din Ucraina, care pot înțelege informațiile în limba rusă mult mai bine în comparație cu informațiile în limba română. Acest grup de persoane la fel are nevoie de acces la informațiile medicale și la acordurile informate privind intervențiile medicale, inclusiv cele pentru vaccinarea anti-COVID-19.

Consiliul a recomandat Ministerului Sănătății să identifice soluții pentru a garanta persoanelor

⁴⁰ https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/312_2021_Decizie_-constatare_votat-1.pdf

⁴¹ https://egalitate.md/wp-content/uploads/2021/01/98_22_Decizie-constatare_votat.pdf

aparținând minorităților lingvistice exercitarea efectivă a dreptului de acces la informații medicale, prin completarea consimțământului informat pentru vaccinare anti-COVID-19 cel puțin în limba rusă.

Discriminarea în procesul de recrutare, încorporare și executare a serviciului militar în termen a persoanelor cu convingeri religioase

În cauza nr. 151/22⁴², Consiliul a examinat faptul încorporării în serviciul militar în termen a persoanei, a căror convingeri și confesiune religioasă contravine normelor și practicilor privind utilizarea armelor.

Petiționarul a afirmat că, deși a prezentat certificatul confirmativ, eliberat de autoritățile bisericești, privind calitatea de membru al Comunității religioase a bisericilor pentecostale din Republica Moldova, Comisia de recrutare și încorporare a făcut abstracție de acest fapt și nu i-a oferit dreptul la înlocuirea serviciului militar în termen cu serviciul civil.

Totodată, Consiliul a examinat și faptele care au avut loc în raport cu recrutul după încorporarea sa. Acestuia nu i s-a permis să viziteze punctul medical la solicitare și nu i s-a oferit concediul în termen de cinci zile, deoarece a refuzat să depună jurământul militar pe motiv de religie.

Consiliul a constatat că faptele date reprezintă discriminare directă la recrutarea, încorporarea și executarea serviciului militar în termen pe criteriile de religie și convingeri.

Consiliul a recomandat Centrului militar al municipiului Chișinău să nu mai admită acțiuni de discriminare împotriva recruților, membri ai confesiunilor religioase; să introducă procedura de înregistrare a tuturor actelor recepționate de la recruți și să informeze recruții în scris, cel puțin în limbile română și rusă, despre posibilitatea executării serviciului civil, în procesul luării în evidență militară sau încorporării în serviciul militar în termen. Totodată, instituția a recomandat Ministerului Apărării să oblige toate centrele militare să se conformeze recomandărilor date.

⁴² https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/151_22_Decizie_constatare_votat.pdf

CAPITOLUL III. PROMOVAREA EGALITĂȚII

3.1 Activități de informare și sensibilizare

Creșterea gradului de informare a populației privind fenomenul discriminării, impactul social și individual al acestuia și modalitățile de revendicare a dreptului la egalitate și nediscriminare se impune drept una din activitățile de bază în prevenirea și combaterea discriminării.

Deși perioada de referință a fost marcată de o lipsă acută de personal, Consiliul a continuat să desfășoare activități prin care să sporească gradul de informare a populației privind fenomenul discriminării, forme de manifestare și modalități de combatere.

Pentru a se asigura de un impact sporit al activităților desfășurate în rândul societății, Consiliul optează pentru ca acestea să fie realizate în parteneriat cu alte instituții-cheie ale statului, dar și ONG-uri de profil. În rândul lor se înscriu apelurile publice pe care Consiliul le-a lansat de comun cu Avocatului Poporului, în contextul conflictului armat desfășurat în Ucraina. Războiul din țara vecină a generat creșterea discursului de ură în societate. Astfel, Consiliul și Avocatul Poporului au considerat necesar publicarea unui **ÎNDEMN PUBLIC** la întruniri pașnice și responsabile prin care au chemat participanții la manifestații de orice tip să dea dovadă de respect și toleranță, dialog civilizat, cu excluderea intimidărilor, violențelor și brutalităților.

În contextul marcării zilei **ZERO DISCRIMINARE 2022**, și reieșind din rata mare a plângerilor declarate inadmisibile (61%) în anul 2021, Consiliul, cu sprijinul financiar al Oficiului ONU pentru Drepturile Omului Moldova, a elaborat și a publicat un set de materiale informative care vin să prezinte și să explice publicului larg toate elementele constitutive ale formelor de discriminare.

Discriminare directă

Discriminare indirectă

Discriminare prin asociere

Hărțuire

Instigare la discriminare

Victimizare

Către **Ziua Internațională a Toleranței**, Consiliul a lansat, în parteneriat cu Centrul de Drept al Avocaților, campania „Toleranța – mai mult decât acceptare”. Acțiunile din cadrul acesteia s-au axat pe promovarea unei atitudini tolerante și prietenoase față de refugiații din Ucraina și a solidarizării cu aceștia. Instituțiile au realizat și publicat materiale prin care au reflectat istorii reale ale persoanelor refugiate, punând accent pe empatie și solidarizare, acestea fiind elemente afiliate toleranței.

CDA
Centrul de Drept al Avocaților

„Toleranța - mai mult decât acceptare”

„Am descoperit aici un popor frumos, cu o cultură bogată, creată de-a lungul secolelor. Aveți o limbă frumoasă, și dăruie la care înveți mult. Să nu uitați cine sunteți și cine vă sunt strămoșii! Să fiți puternici, chiar dacă trăim timpuri extrem de dificile. Un mare MULTUMESC din partea mea pentru tot ce faceți pentru țara mea!”

www.egalitate.md
www.cda.md

Ирина Стрянко

CDA
Centrul de Drept al Avocaților

„Толерантность – больше, чем принятие”

„Это было как в странной сказке. Когда ты сади в машине, с мрачными мыслями и тревогой в сердце, вдруг видишь, как к твоей машине подходят люди, в дождевиках, пакете на зиплоке. Они предлагают теплые одеяла и чай – чтобы согреться, еду – чтобы утолить голод и теплые слова – что бы отогреть твоё замерзшее сердце. В тот момент у меня не было слов, только благодарности прерывали дыхание, и я только тихо повторяла спасибо.”

www.egalitate.md
www.cda.md

Ирина Одинабекова

CDA
Centrul de Drept al Avocaților

„Толерантность – больше, чем принятие”

„Мы надеемся на скорое наступление мира, и мы сможем вернуться домой к прежней жизни. Мы всегда будем с благодарностью помнить о той помощи, которую нам оказали жители Молдовы, как нас приняли и помогли. И дай бог чтобы был мир и все жили дружно.”

www.egalitate.md
www.cda.md

Екатерина Зинченко

CDA
Centrul de Drept al Avocaților

„Toleranța - mai mult decât acceptare”

„Mare descoperire personală pentru mine a fost că, în pofida celor 30 ani de tranziție care ne-a „învățat” să fim doar în competiție unul cu altul, societatea noastră e solidară și ște să ajute la nevoie. E drept, această solidaritate trebuie alimentată și încurajată permanent, dar e deja foarte bine că ea există.”

www.egalitate.md
www.cda.md

Vitalie Sprinceană

Pentru că în anul 2022 s-au împlinit **10 ani de la adoptarea Legii nr. 121/2012** cu privire la asigurarea egalității, Consiliul a ținut să treacă în revistă cele mai importante realizări în domeniu, la nivel de țară, care au fost posibile datorită prevederilor acestui act normativ. În mare parte, realizările date țin strict de activitatea Consiliului și eforturilor angajaților săi, iar unele realizări sistemice, cu impact social major, evident, se datorează eforturilor comune din partea tuturor instituțiilor și autorităților. În același context, Consiliul a organizat, cu suportul Consiliului European, Conferința "Legea cu privire la asigurarea egalității - 10 ani de la adoptare", unde participanții au trecut în revistă provocările cu care se confruntă la capitolul prevenirii și combaterii discriminării și propunerile de modificare/completare a Legii, astfel încât aceasta să corespundă necesităților actuale ale societății.

Acțiune în baza recomandărilor Consiliului		Impact în urma implementării
Modificarea HG 1413/2016 privind modul de stabilire și plată a compensațiilor pentru serviciile de transport	circa 145.600 potențiali beneficiari	Stabilirea indemnizației pentru serviciile de transport oferită persoanelor cu dizabilități, în mărime egală, indiferent de locul de trai
Incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități prin operarea modificărilor la HG nr. 474/2016	circa 15.200 potențiali beneficiari	Facilitarea importului de automobile adaptate persoanelor cu dizabilități locomotorii
Modificarea art. 7 și 8 a Legii nr. 133/2008 cu privire la ajutorul social, conform căreia, formula de calcul a veniturii lunare minime garantată per familie trata persoanele cu dizabilități severe similar cu restul categoriilor	circa 20.000 potențiali beneficiari	Elaborarea unei formule de calcul care prevede punctaje diferite, în funcție de gradul de dizabilitate al solicitantului sau familiei acestuia, la accesarea prestației de ajutor social
Modificarea Legii nr. 156/2008 privind sistemul public de pensii, referitor la reexaminarea pensiilor de dizabilitate (art.33)	circa 120.000 potențiali beneficiari	Oferirea dreptului persoanelor cu dizabilități care activează în câmpul muncii, de a solicita reexaminarea pensiei
Modificarea Legii nr. 156/2008 privind sistemul public de pensii, referitor la calcularea venitului mediu lunar asigurat, din care se calculează pensia pentru limită de vârstă (art.8 alin.(3))	diferența dintre maximul salariului minim și cel mediu 7.330 lei	Persoanelor care au stat în concediu de îngrijire a copilului și persoanelor care au îngrijit un copil cu dizabilități severe până la vârsta de 18 ani, în baza salariului mediu pe economie și nu cel minim

LEGEA CU PRIVIRE LA ASIGURAREA EGALITĂȚII - 10 ANI DE LA ADOPTARE	
1794 Plângeri/autosesizări depuse la Consiliu	1515 Decizii emise de către Consiliu
490 Decizii de constatare	807 Recomandări formulate
131 Avize consultative la acte normative în vigoare	186 Avize consultative la proiecte de acte normative

Pe lângă marcarea celor 10 ani de la adoptarea Legii cu privire la asigurarea egalității, Consiliul a marcat, în 2022 și **9 ani de activitate a instituției**. Materialele elaborate și publicate cu această ocazie au scos în evidență cele mai importante realizări pe parcursul celor 9 ani de la fondare, sinteza recomandărilor cu cel mai mare impact social, dar și a problemelor cel mai des invocate la Consiliu.

9 ANI

De la fondarea sa, până în prezent, Consiliul a recepționat

1922 plângeri

- 1634 soluționate cu decizii
- 54 soluționate cu aviz consultativ
- 48 soluționate amiabil

Cele mai des invocate probleme:

- Inaccesibilitatea mediului fizic și a celui informațional
- Concedierea arbitrară a persoanelor care dețin statutul de pensionar pentru limita de vârstă
- Neasigurarea acomodării rezonabile a necesităților lingvistice în sistemul de justiție
- Insuficiența politicilor efective de includere în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități
- Încălcarea neintempestivă a contractelor de muncă pe perioadă determinată
- Hărțuirea în relațiile de muncă
- Discursul negativ la discriminare
- Evidențierea originii etnice în context negativ
- Producerea și distribuirea publicității sexiste

9 ANI

În scopul perfecționării legislației prin examinarea corectitudinii acestora la standardele nediscriminării, Consiliul a adoptat

340 avize consultative:

- 138 la acte normative în vigoare
- 202 proiecte de acte normative

Probleme sistemice identificate:

- Discriminarea femeilor care au stat în concediu de îngrijire a copilului prin calcularea veniturii medii lunare asigurate la stabilirea pensiei
- Limitarea dreptului persoanelor cu dizabilități care activează în câmpul muncii de a solicita reasemnarea pensiei
- Neoferirea garanțiilor la concediere bărbăților care au copii până la 4 ani, comparativ cu femeile aflate în situație similară
- Discriminarea îngrijitorilor persoanelor cu dizabilități severe prin calcularea veniturii medii lunare asigurate la stabilirea pensiei
- Subvenționarea locurilor de muncă fără asigurarea integrării efective a persoanelor cu dizabilități în câmpul muncii
- Stabilirea diferențiată a cantitatului compensației pentru transport, în dependentă de locul de trai
- Stabilirea discriminatorie a costului pentru biletele de recuperare balneoclimatică pentru persoanele cu dizabilități și vârstnice, angajate în câmpul muncii

9 ANI

În urma examinării plângerilor și a autosesizărilor depuse, Consiliul a adoptat

503 decizii de constatare:

și a formulat

855 recomandări

Recomandări de impact formulate prin decizii:

- accesibilitatea mijloacelor de transport pentru persoanele cu dizabilități, drept condiție obligatorie pentru înregistrarea în Registrul operatorilor de transport rutier
- Instaurarea unui mecanism ca poliță de asigurare medicală gratuită din partea statului a persoanelor cu dizabilități, cu domiciliul în Republica Moldova, să nu fie deactivată în cazul în care acestea nu mai sunt beneficiarii de pensii în sistemul național
- asigurarea acizilor în limbile română și rusă a instrucțiunilor de folosire a medicamentelor și a informației de pe ambalajele medicamentelor autorizate pentru uz în Republica Moldova
- recomandarea condițiilor de valabilitate a actelor de identitate pentru persoanele care au renunțat la numărul de identificare de stat și la evidența automatizată în Registrul de stat al populației
- revizuirea legii privind actele de stare civilă în cazul persoanelor transgenelor, oferind o procedură accesibilă, previzibilă și compatibilă cu principiile statului de drept și standardele în domeniul drepturilor omului

9 ANI

Pentru prevenirea faptelor de discriminare și informarea populației privind egalitatea, Consiliul a instruit

8886 persoane:

- Judecători
- Asistenți sociali
- Asociați
- Profesori
- Funcționari publici
- Mediatori comunitari
- Polițiști
- Elevi și studenți
- Jurnaliști
- Persoane din diferite grupuri vulnerabile

Subiecte abordate:

- Fenomenul discriminării. Forme de discriminare
- Consiliul pentru egalitate - mecanism de protecție împotriva discriminării
- Prevenirea hărțuirii în mediul educațional
- Protecția juridică împotriva discriminării a persoanelor vârstnice
- Promovarea bunelor practici de susținere a principiului egalității și nediscriminării
- Prevenirea instigării la discriminare în mediul informațional
- Prevenirea și combaterea discursului de ură
- Policiile publice pentru prevenirea și eliminarea discriminării în locul de muncă
- Egalitatea de gen și nediscriminarea

Ziua Internațională a Drepturilor Omului Drepturile omului prin ochii copiilor

Concurs de desen, desfășurat în cadrul proiectului PNUD „Consolidarea eficienței și accesului la justiție în Moldova”, în colaborare cu Consiliul, pentru elevii școlilor de arte plastice cu vârsta cuprinsă între 10 și 15 ani din raioanele Criuleni, Cimișlia, Soroca și Comrat.

3.2 Promovarea activității în mediul on-line și mass-media

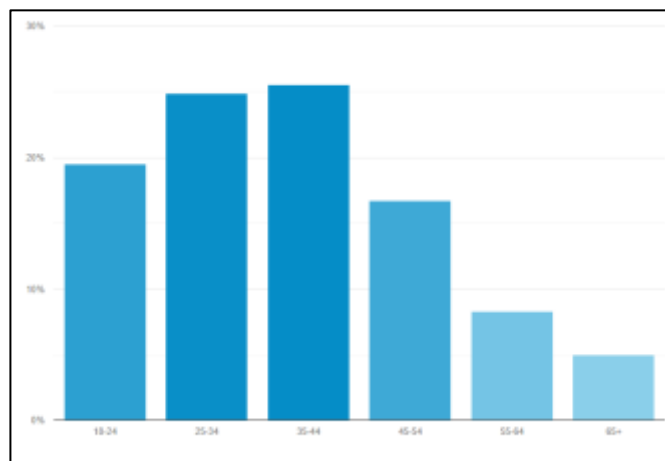
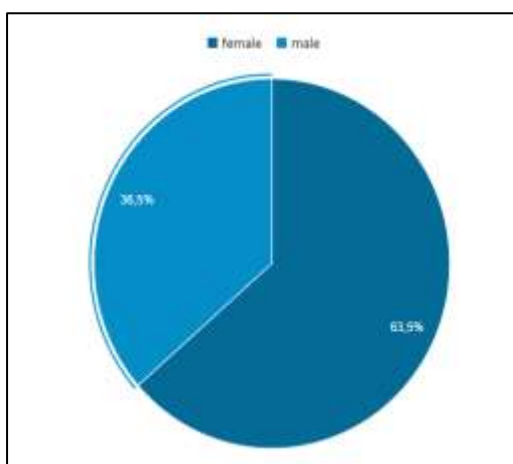
După ce, în anul 2020 pandemia a condiționat formatul on-line al evenimentelor, ședințelor, sesiunilor de instruire și alte activități, ulterior această practică a devenit una obișnuită, astăzi mediul on-line devenind cea mai accesibilă metodă de comunicare cu publicul.

În perioada de referință, pe pagina oficială a Consiliului www.egalitate.md au fost publicate 40 de comunicate și materiale informative.

În perioada de referință, site-ul a înregistrat 19.590 utilizatori noi, cei mai mulți din Republica Moldova, România, Statele Unite, Franța și

Germania.

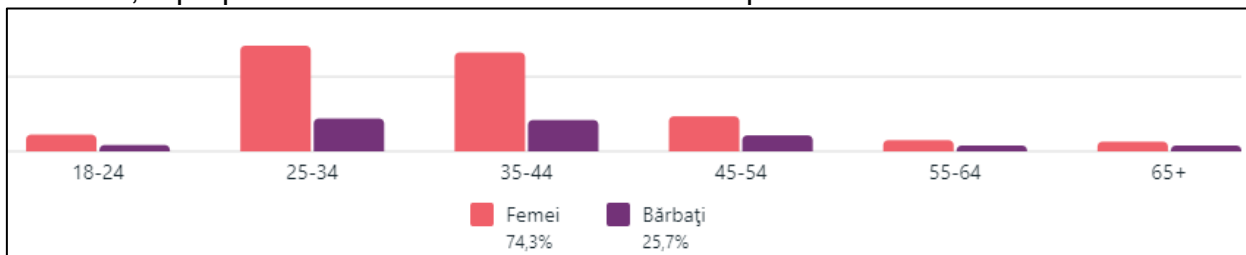

Ca și în anii precedenți, peste 63% din numărul de utilizatori sunt femei, ceea ce indică despre o nevoie de informare mai mare manifestată de femei față de bărbați, ele fiind și un grup mai vulnerabil dacă e să ne referim la fenomenul discriminării pe criteriu de sex/gen/maternitate.

Totodată, dacă în anul 2021 cel mai activ grup de vârstă au fost persoanele între 25 și 34 de ani, atunci pentru anul 2022 cei mai activi utilizatori ai paginii oficiale sunt grupul cu vârsta cuprinsă între 35-44 de ani. De cele mai dese ori utilizatorii site-ului au fost

interesați de deciziile publicate de către Consiliu, calendarul ședințelor de audieri, știri și comunicate, dar și de instrumentul on-line „Depune o plângere”.

Prin intermediul rețelei de socializare „Facebook”, Consiliul este urmărit de către 2700 utilizatori, preponderent femei cu vârsta cuprinsă între 35-44 de ani.

Este de menționat că cei mai mulți utilizatori ai paginii Consiliului de FB sunt din mun. Chișinău, urmați de cei din București, Bălți, Londra, Orhei, urmat de Ialoveni.

Instituția se focusează pe instrumente de comunicare cu publicul testate de-a lungul anilor pentru a ajunge la un număr cât mai mare de populație și reprezentanți ai grupurilor vulnerabile, stimulându-i să-și revendice dreptul la egalitate, dacă s-au simțit victime ale discriminării.

3.1 Activități de instruire

Activitățile de instruire și educare constituie un instrument iminent în atingerea obiectivelor Consiliului de a preveni încălcarea dreptului la egalitate pentru orice persoană aflată pe teritoriul țării. În perioada de referință, migrația de personal din cadrul Consiliului a condiționat o scădere a numărului de sesiuni de instruire comparativ cu anul 2021. Astfel, în cadrul a 14 sesiuni au fost instruite 587 persoane.

Subiectul	Participanți	Formator/oare	Numărul de participanți
Combaterea discriminării -remedii naționale și internaționale.	Grefieri, asistenți judiciari	Olga Bulmaga	65
Discriminarea pe criteriul de dizabilitate mentală (psihosocială și intelectuală). Mecanisme de protecție națională și internațională.	Specialiști municipali în protecția drepturilor copilului	Ian Feldman	45
Consiliu: componența, mandat, cazuistica.	Mediatori comunitari	Rodica Jereghi	34
Prevenirea și combaterea discriminării și a hărțuirii pe criteriu de orientare sexuală	Militari în termen și pe contract	Andrei Brighidin	150
Legea privind asigurarea egalității	Ong-ști	Ian Feldman	25
Forme de discriminare în domeniul educației	Profesori	Olga Bulmaga	20
Criteriile protejate din perspectiva Codului contravențional și penal	Polițiști, ofițeri de urmărire penală	Olga Bulmaga	100

Sistemul național de protecție a drepturilor omului	Juriști, avocați; jurnaliști, activiști civici	Evghenii Alexandrovici Goloșceapov	25
Consiliul – mecanism național de protecție împotriva discriminării	Judecători, procurori	Olga Bulmaga	60
Национальная система защиты и продвижения прав человека и обеспечения равенства в Республике Молдова (общественные организации, Совет по вопросам равенства)	Femei refugiate din Ucraina	Evghenii Alexandrovici Goloșceapov	38
Право на свободу мирных собраний в демократическом государстве	Juriști, avocați, jurnalisti, activiști civici	Evghenii Alexandrovici Goloșceapov	25

CAPITOLUL IV. ASPECTE SPECIFICE ÎN ACTIVITATEA CONSILIULUI

4.1 Gestionarea plângerilor

Relatarea situației privind protecția împotriva discriminării reieșind din activitatea Consiliului de gestionare a plângerilor.

În anul 2022, în adresa Consiliului au parvenit 271 de plângeri, iar membrii autorității s-au autosesizat pe marginea a trei fapte de discriminare. Comparativ cu anul 2021, când au fost înregistrate 310 plângeri, se observă o scădere cu 13% a numărului de sesizări expediate în adresa Consiliului.

Cifrele scot în evidență faptul că, din numărul total de persoane care s-au adresat la Consiliu, invocând presupuse fapte de discriminare, 129 au fost bărbați, iar 116 – femei. Rata femeilor și a bărbaților care au înaintat plângeri în adresa Consiliului se menține practic la același nivel cu anul 2021.

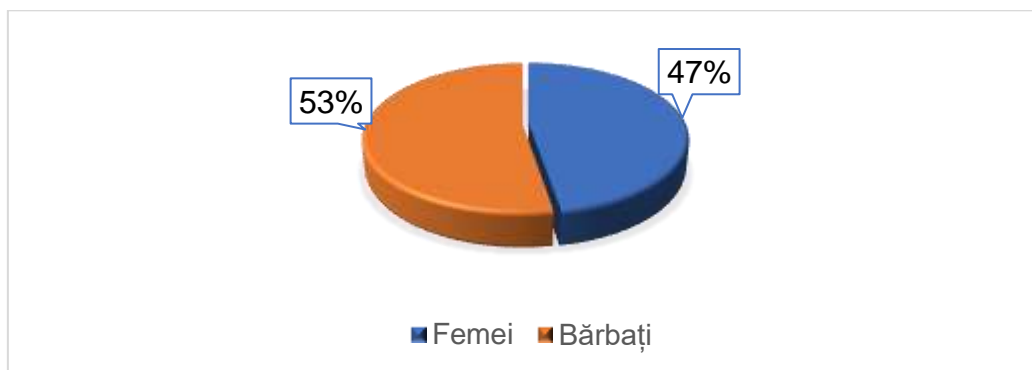

Diagrama nr. 5 Repartizarea plângerilor în funcție de sexul petiționarului

Analiza datelor privind proveniența persoanelor care s-au adresat cu o plângere, denotă faptul că, la fel ca și în anii precedenți, acestea provin preponderent din mediul urban. Totuși, se atestă o creștere vădită, cu 15 % a numărului de plângeri parvenite din mediul rural, față de anul precedent. Acest lucru vorbește despre faptul că persoanele trăitoare la sat devin tot mai informate despre modalitatea de revendicare a dreptului la egalitate și nediscriminare.

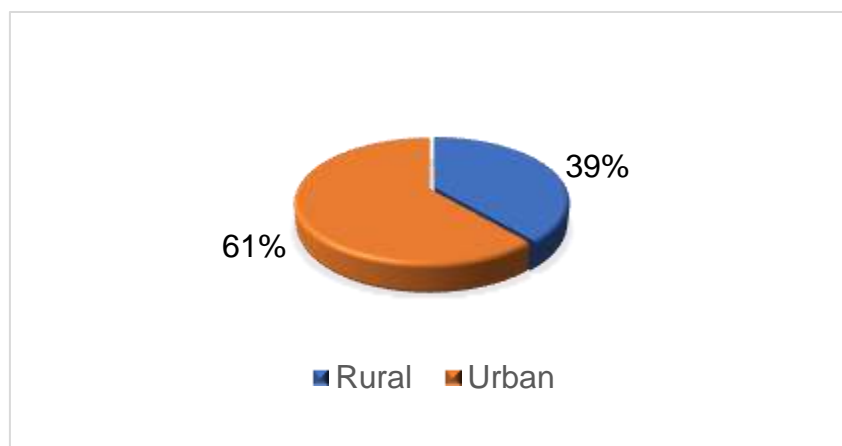

Diagrama nr. 6 Repartizarea plângerilor în funcție de domiciliul petiționarului

De asemenea, Consiliul a examinat și informația privind limba în care au fost formulate plângerile parvenite în adresa Consiliului. Se atestă că 218 plângeri au fost formulate în limba română, iar 53 – în limba rusă. Comparativ cu anul 2021, observăm că în 2022 a crescut neesențial (cu 2%) numărul plângerilor formulate în limba rusă.

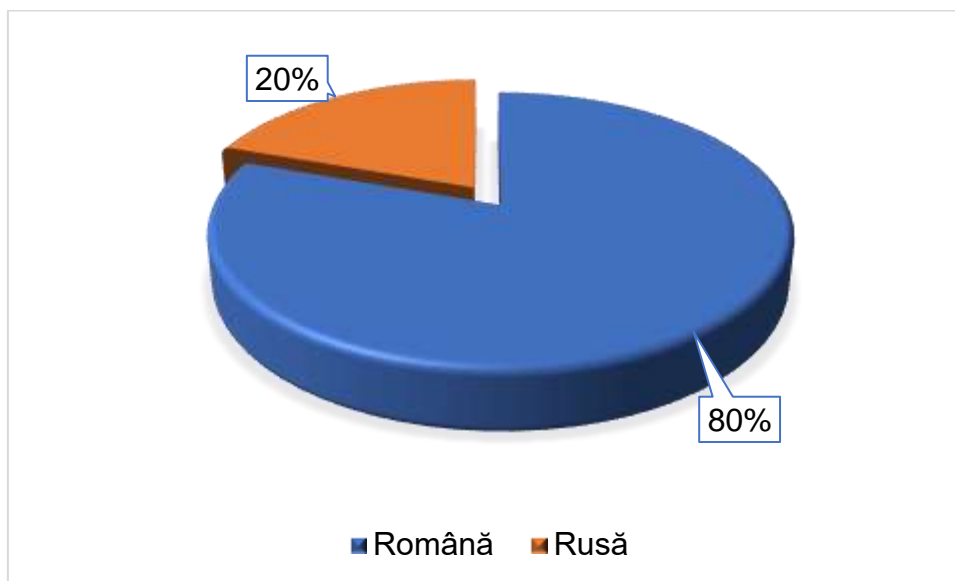

Diagrama nr.7 Repartizarea plângerilor în funcție de limba în care au fost formulate

În dependență de modalitatea de sesizare, se atestă că plângerile au fost transmise Consiliului prin intermediul: poștei; platformei online; email și personal. Observăm că a crescut considerabil numărul plângerilor expediate prin poștă, în defavoarea celor depuse electronic prin e-mail sau prin intermediul instrumentului on-line „Depune o plângere”.

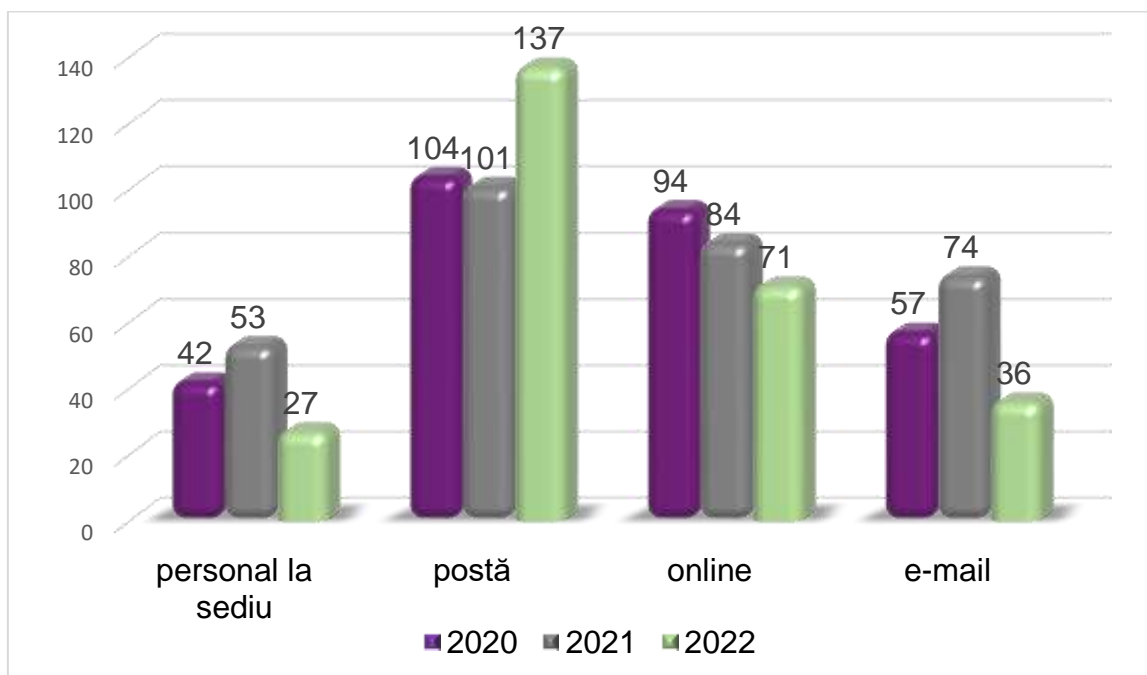

Diagrama nr.8 Repartizarea plângerilor în funcție de modalitatea de depunere

Cele mai multe plângeri adresate Consiliului sunt acționate în interes personal, urmate de cele depuse în interesul unui grup, fiind catalogate drept plângeri care au un impact colectiv. În perioada de referință plângerile adresate în interesul unui grup au scăzut practic cu 50% față de anul 2021. De la 13 la 6 au scăzut și plângerile acționate în interesul unei persoane. Din totalul adresărilor, 14 plângeri înregistrate au fost redirecționate de la alte autorități, iar 15 au fost depuse prin reprezentant, indicatori practic la fel ca și în anul 2021.

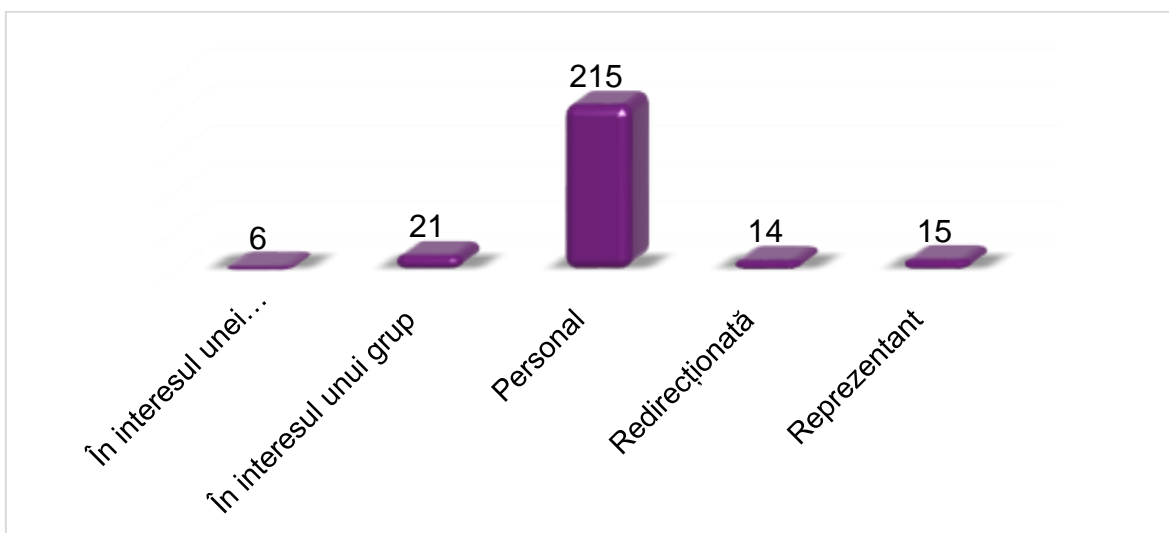

Diagrama nr.9 Repartizarea plângerilor în funcție de modalitatea de acționare

Pe parcursul anului 2022 Consiliul a soluționat 239 dosare, comparativ cu 282 – în anul 2021. Din numărul total de dosare finalizate, 216 au fost soluționate prin emiterea deciziilor, 4 dosare au fost soluționate pe cale amiabilă, iar 8 plângeri au fost retrase. Pe marginea a 11 adresări au fost emise avize consultative.

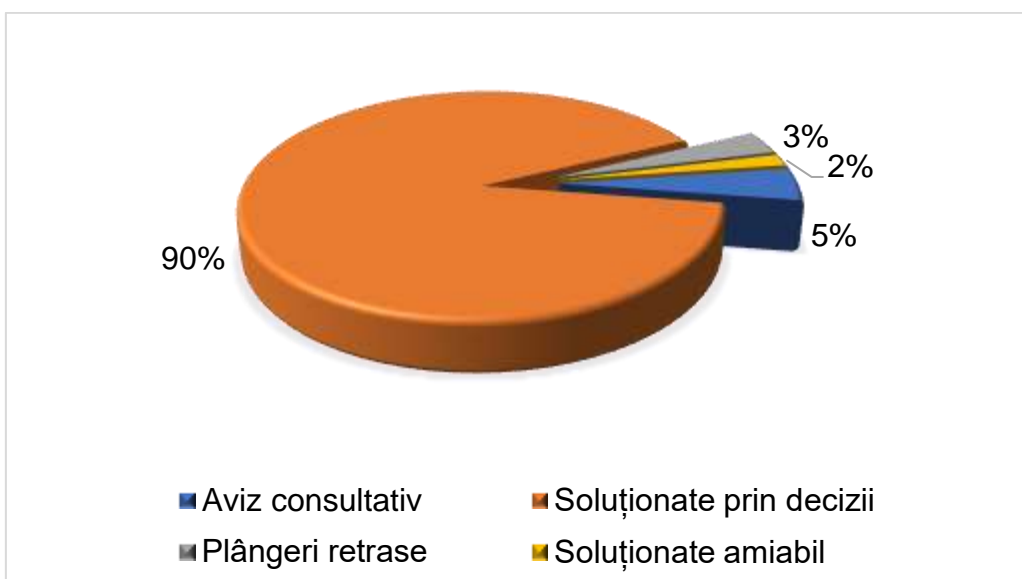

Diagrama nr.10 Date privind soluționarea cazurilor de discriminare raportate la Consiliu

Din numărul total de 216 dosare care au fost soluționate prin emiterea deciziilor, faptul discriminării a fost constatat în doar 41 din ele. Cele mai multe decizii – 135 la număr,

au fost de inadmisibilitate, ceea ce vorbește despre nivelul scăzut de informare al petiționarilor privind elementele constitutive ale discriminării. Acest lucru va impulsiona, pentru anul 2023, planificarea activităților de informare și instruire, desfășurate de către Consiliu la acest capitol.

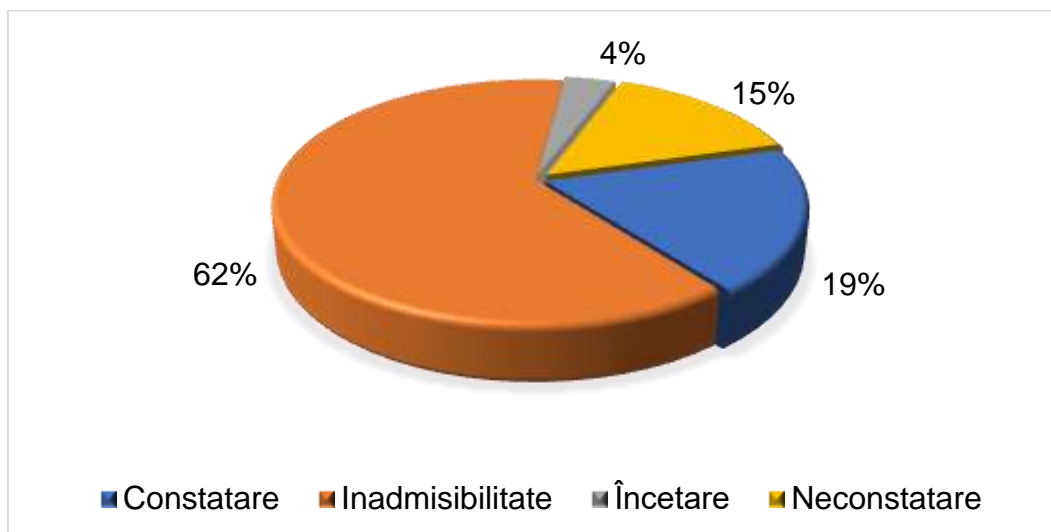

Diagrama nr.11 Date privind tipul deciziilor emise

Dezagregând datele cu privire la deciziile de constatare în dependență de domeniile în care acestea au fost cel mai des raportate, observăm că 10 decizii de constatare au vizat câmpul muncii, care este urmat de accesul la bunuri și servicii disponibile publicului și lezarea demnității cu câte 9 decizii de constatare a faptului de discriminare fiecare. Urmează domeniul justiției cu 6 decizii de constatare și domeniul educației cu 2 decizii.

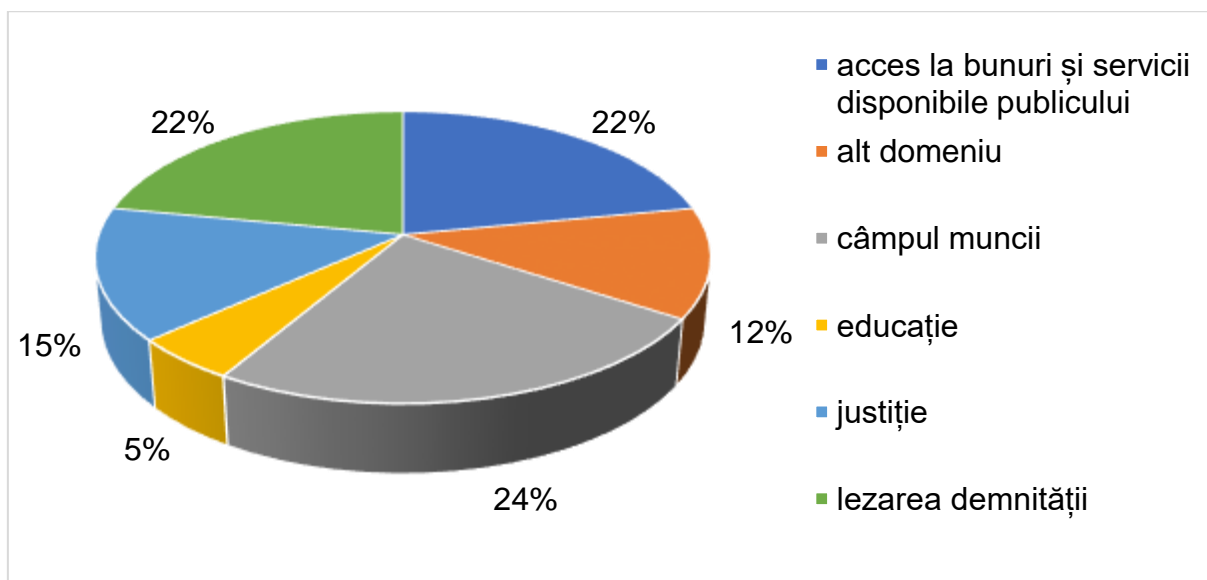

Diagrama nr.12 Repartizarea deciziilor în dependență de domeniul constatat

Analizând deciziile de constatare emise în perioada de referință, putem constata că discriminarea directă este cea mai des constatată formă de discriminare. Aceasta predomină în 20 decizii de constatare, comparativ cu 17 în anul 2021. În alte 10 decizii a fost constatată instigarea la discriminare, menținându-se la aproximativ același nivel

ca și în anul 2021. Cazurile de hărțuire au fost constatate în 6 decizii, discriminarea prin asociere și discriminarea indirectă – în câte 3 cazuri, iar victimizarea în 1 decizie.

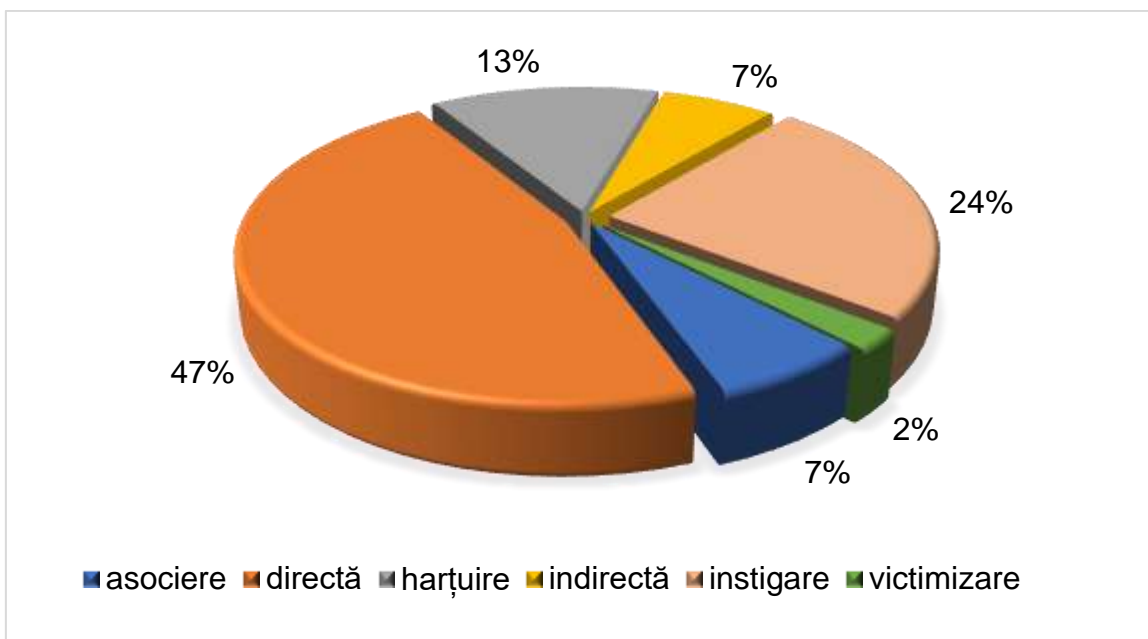

Diagrama nr.13 Repartizarea deciziilor în dependență de formele de discriminare

Din numărul total al deciziilor de constatare, în 31 de cazuri persoanele care au săvârșit faptele de discriminare au fost din sectorul public, iar 10 din sectorul privat.

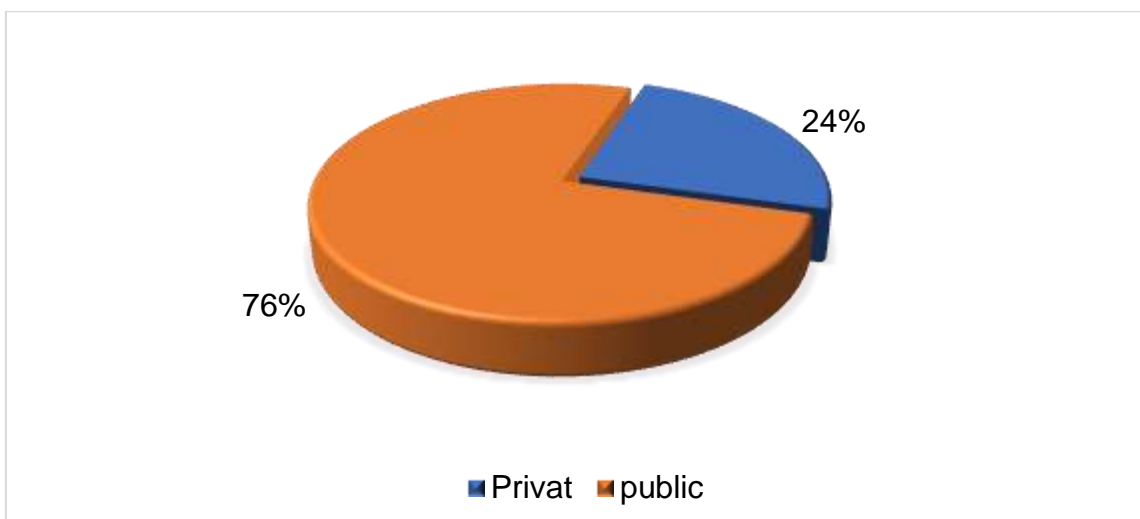

Diagrama nr.14 Repartizarea deciziilor în dependență de domeniul de activitate al persoanelor care au comis fapte de discriminare

De cele mai dese ori, faptele de discriminare au avut loc în baza criteriilor de limbă vorbită, orientare sexuală, originea etnică și dizabilitate.

Domenii criterii protejate	Acces la bunuri și servicii	Câmpul muncii	Educație	Justiție	Lezarea demnității	Alte domenii	Total
limbă	4,55			13,63		4,55	22,73
orientare sexuală	2,27	2,27			11,36	2,27	18,18
origine etnică					6,82	2,27	9,09
dizabilitate	4,55	2,27					6,82
opinie		6,82					6,82
apartenență politică	2,27	2,27					4,55
convingeri			2,27			2,27	4,55
statut de pensionar		4,55					4,55
statut profesional	2,27						2,27
identitate de gen	2,27						2,27
sex					2,27		2,27
statut de asigurat	2,27						2,27
apartenență sindicală		2,27					2,27
religie						2,27	2,27
alt criteriu		9,09					9,09
Total	20,45	29,55	2,27	13,64	20,45	13,64	100,00

Tabelul nr. 1 Criteriile protejate din perspectiva deciziilor Consiliului (% din deciziile de constatare)

4.2 Monitorizarea implementării recomandărilor înaintate de către Consiliu

Pe parcursul anului 2022, Consiliul a monitorizat gradul de implementare a recomandărilor formulate prin deciziile emise în anul 2021. Reflectând situația statistic, notăm că, în anul 2021, Consiliul a formulat 105 recomandări în baza deciziilor emise, dintre care: 40 au vizat accesul la bunuri și servicii disponibile publicului; 34 au vizat câmpul muncii; 21 au fost aferente lezării demnității; 5 au vizat domeniul educației; 3 domeniul justiției; 2 recomandări au vizat alte domenii.

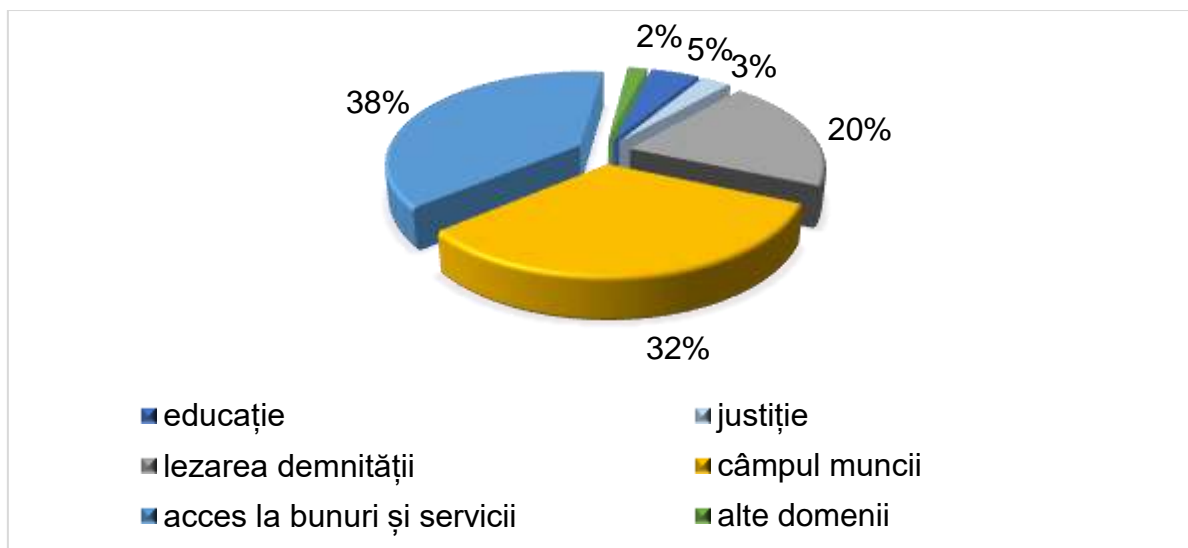

Diagrama nr. 15 Repartizarea recomandărilor în dependență de domeniu

Recomandările formulate de către Consiliu, au caracter fie general, fie individual. Recomandările cu caracter general sunt cele care vizează îmbunătățirea situației din perspectiva egalității a unui grup de persoane, iar recomandările individuale țin de remedierea situației particulare a victimelor discriminării. Respectiv, din numărul total de 105 recomandări, 67 au avut caracter general, iar restul 38 – caracter individual.

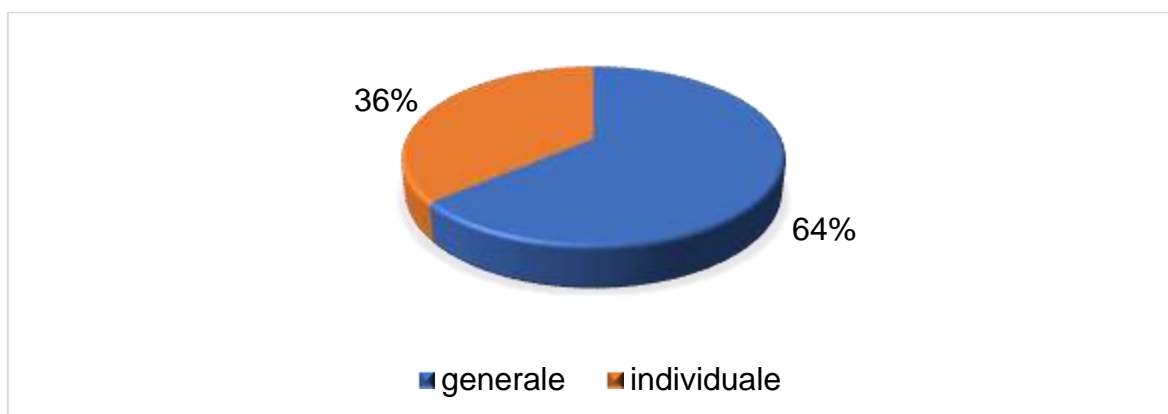

Diagrama nr. 16 Repartizarea recomandărilor în dependență de caracterul acestora

De asemenea, recomandările formulate de către Consiliu pot fi clasificate și după tipul acestora:

- 34 - recomandări de eliminare a faptelor de discriminare;
- 55 - recomandări de prevenire a faptelor de discriminare pe viitor;
- 14 – recomandări de satisfacție, prin care Consiliul a îndemnat subiecții care au admis fapte de discriminare să prezinte scuze publice pentru acțiunile lor;

- 2 – recomandări de sancționare, care includ demersuri de intentare a procedurii disciplinare în privința persoanelor care au admis fapte discriminatorii în activitatea lor și cele de demarare a procedurilor contravenționale.

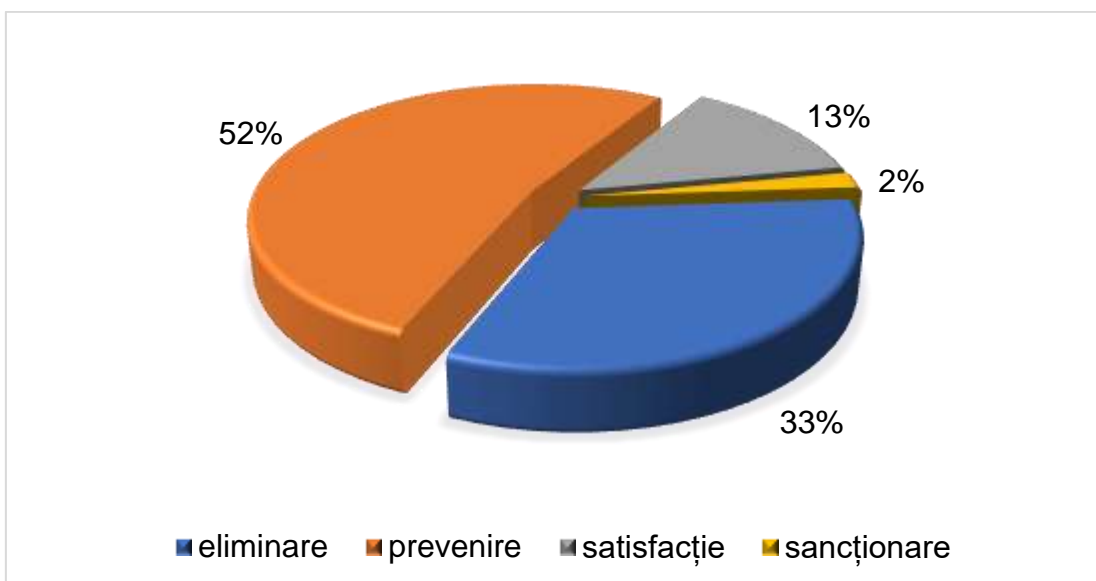

Diagrama nr.17 Repartizarea recomandărilor în dependență de tipul acestora

Dacă este să facem o referire la gradul de implementare a recomandărilor formulate de către Consiliu în anul 2021, putem constata că doar 6 dintre acestea au fost implementate, altele 27 se află în proces de monitorizare, 16 rămân deocamdată neimplementate, iar 56 dintre ele au fost contestate în instanțele de judecată.

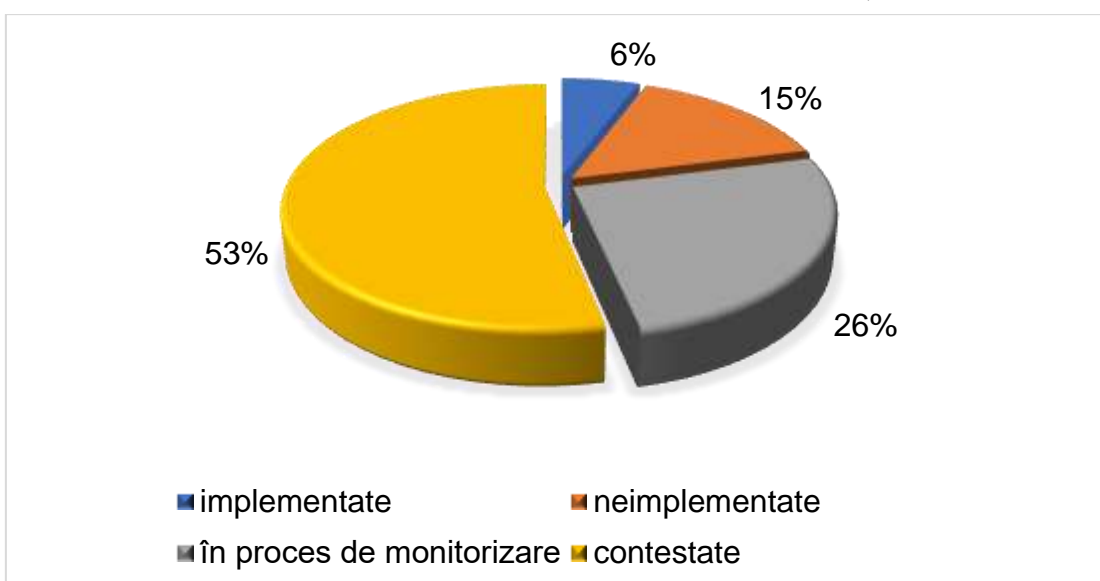

Diagrama nr.18 Gradul de implementare a recomandărilor formulate prin decizii

Totodată, în anul 2021, Consiliul a formulat și 13 recomandări de modificare a cadrului normativ în vigoare, prin emiterea avizelor consultative. Dintre acestea: 5 recomandări au fost implementate; 2 recomandări au fost contestate, iar alte 6 recomandări sunt în proces de monitorizare.

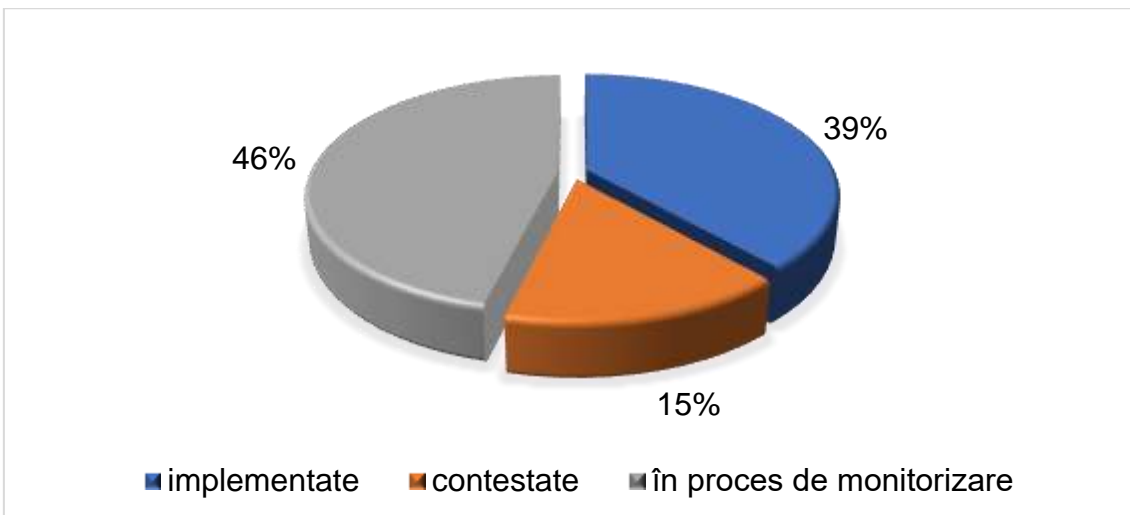

Diagrama nr. 19 Gradul de implementare a recomandărilor formulate prin avize consultative

Referindu-ne la domeniile pentru care Consiliul a formulat recomandări de modificare a cadrului normativ, vom menționa că cele mai multe propuneri de modificare s-au referit la accesul la bunuri și servicii disponibile publicului – 6 recomandări, alte 5 recomandări s-au referit la câmpul muncii, iar câte 1 recomandare la accesul la justiție și lezarea demnității.

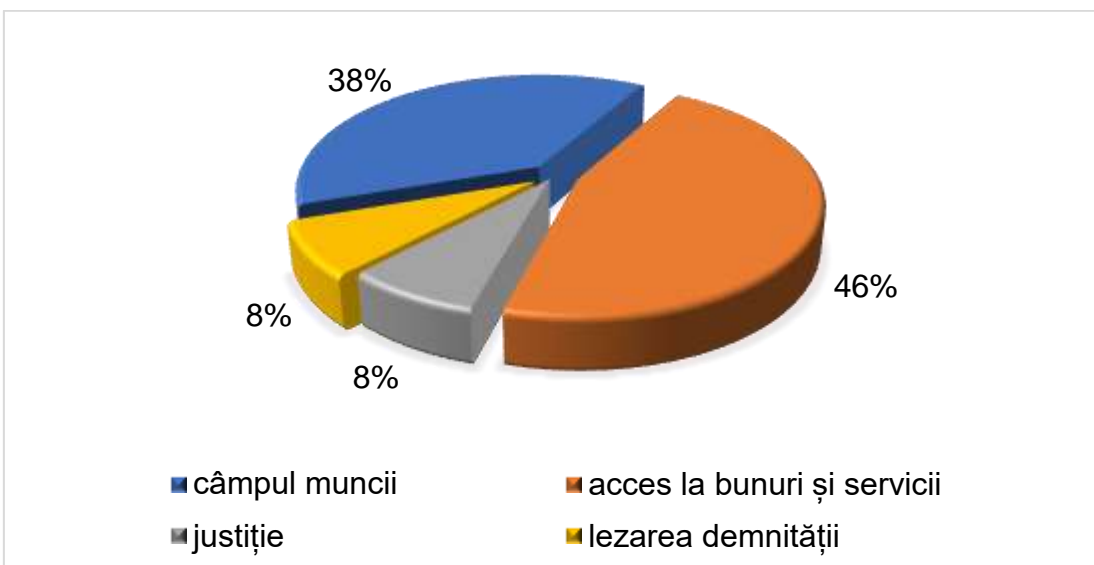

Diagrama nr.20 Repartizarea recomandărilor formulate prin avize, în dependență de domeniu

Implementarea recomandărilor de modificare a cadrului normativ are un impact considerabil pentru populația la general.

Respectiv, odată cu implementarea acestor recomandări, formulate în anul 2021 putem trece în revistă următoarele realizări:

- beneficiarii de pensii stabilite în condițiile Legii asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne

și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri nr. 1544/1993, care și-au stabilit domiciliul în străinătate vor putea face uz de regimul înlesnit de perfectare a certificatului de viață, prin semnarea acestuia nu doar la misiunea diplomatică/oficiul consular al Republicii Moldova de pe teritoriul statului de domiciliu, dar și la autoritatea administrației publice locale sau la un notar;

- pensiile stabilite în perioada 1 ianuarie 2017 – 31 decembrie 2021 persoanelor care au îngrijit persoane cu dizabilități severe fără a fi angajate în calitate de asistent personal, la calcularea cărora a fost inclusă în stagiul de cotizare perioada prevăzută la art. 5 alin. (2) lit. d) din legea indicată, vor fi reexamineate luând drept bază de calcul a pensiei pentru perioada respectivă salariul mediu lunar pe țară, la data calculării inițiale/reexaminării pensiei (și nu salariul minim așa cum era prevăzut anterior);
- persoanelor cu dizabilități intelectuale și persoanelor cu dizabilități locomotorii severe, care au nevoie de îngrijire suplimentară, le-a fost recunoscut dreptul de a fi spitalizate cu asistentul personal;
- copiii cu vârsta de până la 7 ani, precum și copiii grav bolnavi până la vârsta de 18 ani, care au nevoie de îngrijire suplimentară, vor putea fi spitalizați împreună cu mama, tata sau tutorele, alți membri de familie, bunicul sau bunica;
- de sporul cu caracter specific pentru activități speciale de combatere a terorismului vor beneficia și funcționarii publici cu statut special din Secția tehnico-explozivă a Direcției „Centru 2” a Centrului tehnico-criminalistic și expertize judiciare și Secția câini detectori a Centrului chinologic al Inspectoratului General al Poliției al Ministerului Afacerilor Interne;

Date generale despre implementarea recomandărilor înaintate de către Consiliu în anul 2022

În anul 2022, Consiliul a formulat 90 recomandări în baza deciziilor, precum și 15 recomandări privind modificarea cadrului normativ. Ca și în anii precedenți, cele mai multe dintre acestea s-au referit la accesul persoanelor la bunuri și servicii disponibile publicului – 28 recomandări, câmpul muncii – 22, lezarea demnității – 2, justiție – 6, educație – 2 și alte domenii – 11 recomandări.

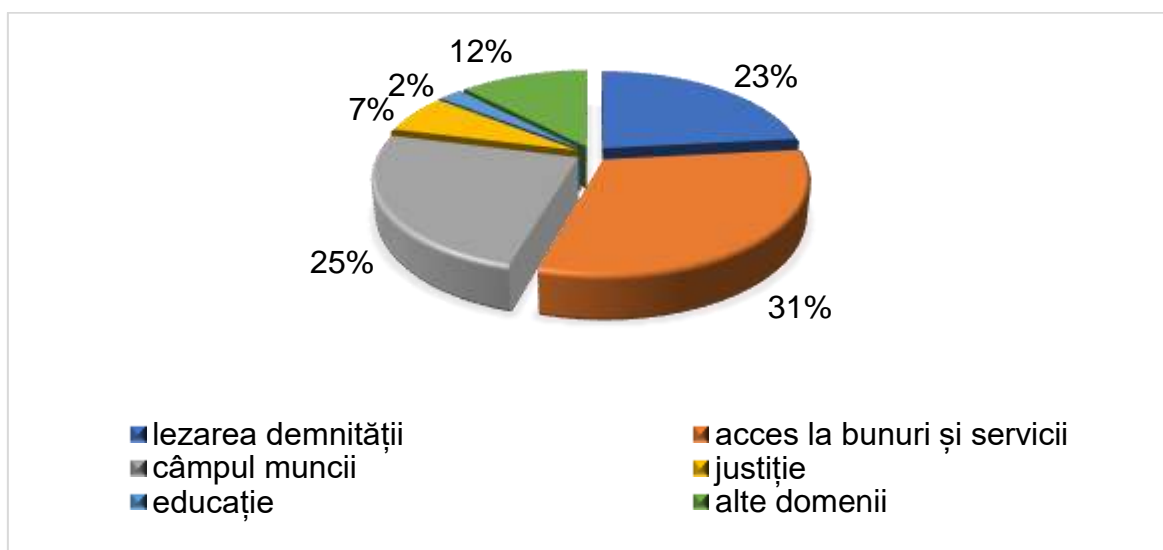

Diagrama nr.21 Repartizarea recomandărilor în dependență de domeniu

Potrivit tipului recomandărilor, 36 dintre acestea au constituit recomandări de prevenire, 38 - de eliminare și 16 - de satisfacție.

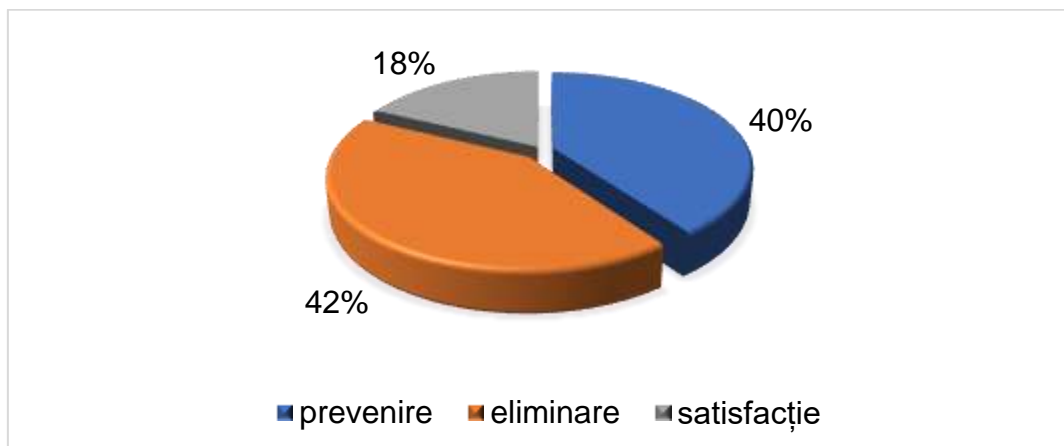

Diagrama nr.22 Repartizarea recomandărilor formulate în 2022, în dependență de tipul acestora

Gradul de implementare a recomandărilor formulate de către Consiliu în anul 2022 urmează să fie monitorizat pe parcursul anului 2023.

4.3 Interferența cu instanțele de judecată

În anul 2022, în instanța de contencios administrativ, au fost contestate 27 decizii emise de către Consiliu: 14 decizii de constatare, 6 decizii de inadmisibilitate, 6 decizii de neconstatare și 2 decizie de încetare.

În același timp, pe parcursul anului 2022, au continuat acțiunile de reprezentare în instanță pe cele 110 de decizii contestate în anii precedenți. Per ansamblu, s-a asigurat reprezentarea pentru 123 dosare.

În anul 2022, procedurile judiciare s-au finalizat pe 31 dosare. Dintre acestea, pe 18 dosare au fost menținute deciziile, iar 13 au fost anulate.

Totodată, pe parcursul anului 2022, în calitate de autoritate publică competentă în materia nediscriminării, Consiliul a fost atras în procese judiciare pe 8 dosare, unde a înaintat concluziile de rigoare cu privire la faptele de discriminare.

Pe parcursul anului 2022 membrii Consiliului nu au întocmit nici un proces-verbal contravențional, conform competenței de soluționare a cauzelor contravenționale atribuite prin art. 423⁵ Codul contravențional.

4.4 Capacitatea instituțională

Resursa umană este singura resursă din cadrul unei instituții care are capacitatea de a-și mări valoarea odată cu trecerea timpului. Iată de ce resursele umane reprezintă și una din cele mai valoroase și strategice investiții ale unei instituții, prin intermediul cărora continuă a fi realizate obiectivele și sarcinile de bază ale acesteia.

La finele anului 2022, numărul total de angajați în cadrul Consiliului a fost de 15 persoane. Rata de ocupare din numărul total de unități disponibile constituie 70%, față de 65% în anul 2021. Totodată, pentru finele perioadei de raportare, Consiliul înregistrează un deficit de 40% a personalului cu funcție publică de execuție. Gradul înalt de complexitate pentru activitatea desfășurată și nivelul mic de salarizare condiționează interesul scăzut al persoanelor față de funcțiile vacante pentru care se anunță concursuri de angajare.

Astfel, din cele 8 funcții vacante pentru care s-a anunțat concurs de angajare în anul 2022, au fost ocupate doar 3.

Din numărul total de angajați, 7 persoane dețin diplomă de licență, 7 persoane – diplomă de master, iar 1 persoană deține titlul de doctor în științe.

Vârsta medie a personalului din cadrul Consiliului este de 37 ani, față de 40 ani în anul 2021.

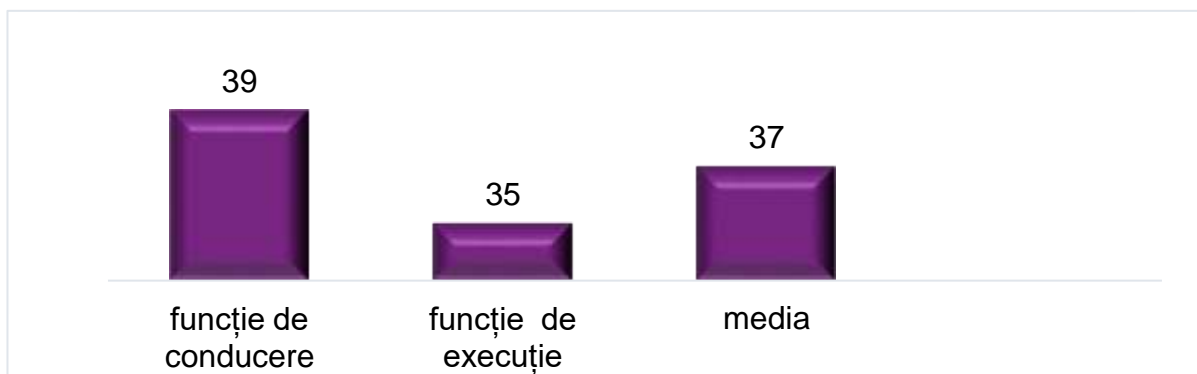

Diagrama nr.23 Personalul pe categorii de vârstă

În structura posturilor ocupate în anul 2022, ponderea bărbaților este de 25%, iar cea a femeilor de 75%.

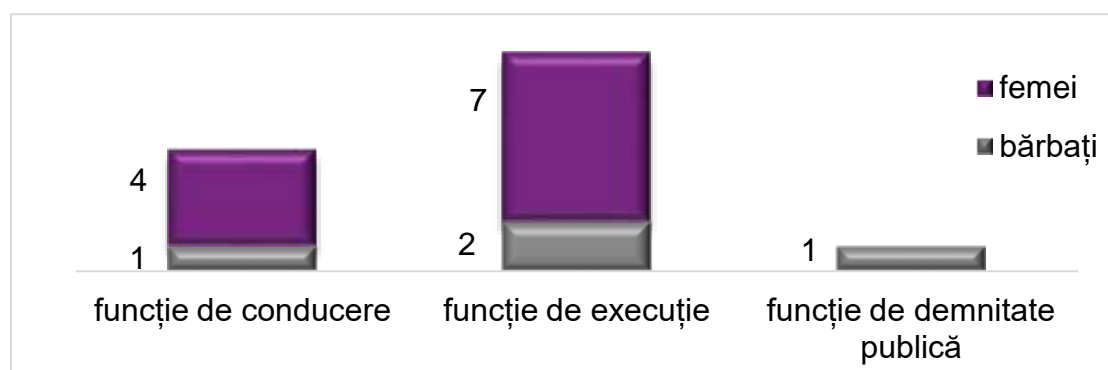

Diagrama nr.24 Personalul în funcție de gen

Cei mai mulți funcționari din cadrul consiliului au o vechime totală în muncă cuprinsă între 15 și 20 de ani.

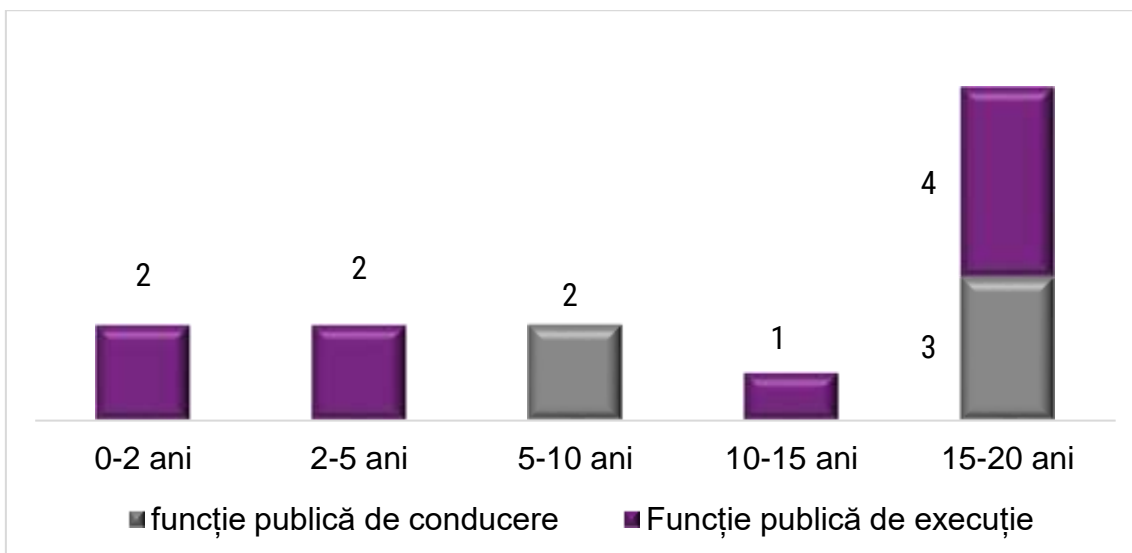

Diagrama nr.25 Vechimea totală în muncă a personalului

Pe parcursul anului 2022, din numărul total de funcționari publici, 3 persoane au fost debutante.

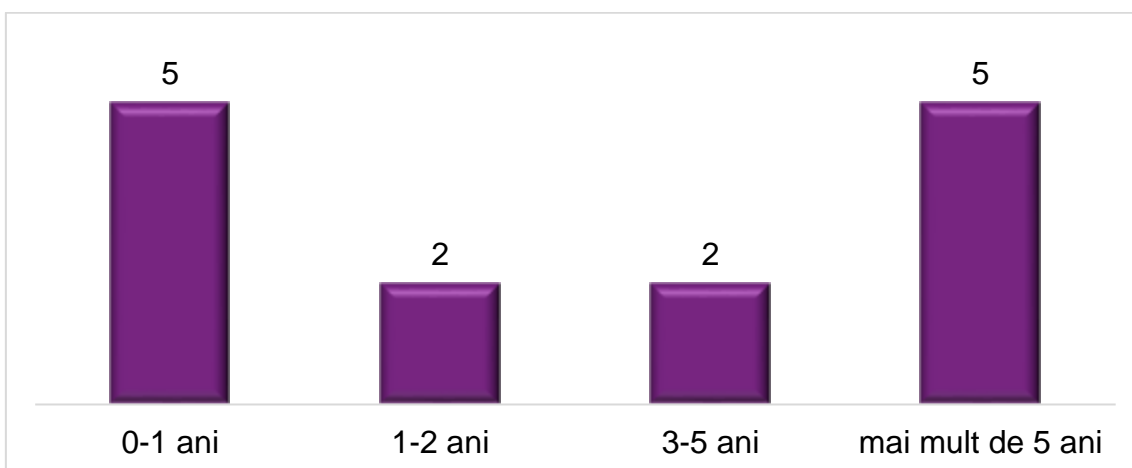

Diagrama nr.26 Vechimea în muncă în cadrul Consiliului

4.5 Resurse financiare

Pentru necesitățile Consiliului, în anul 2022 au fost prevăzute mijloace financiare în mărime de 5872,4 mii lei din bugetul de stat. Din aceste sume au fost alocate: pentru retribuirea muncii angajaților – 3959,7 mii lei; pentru remunerarea membrilor Consiliului – 611,1 mii lei; pentru achitarea mărfurilor și serviciilor – 1201,6 mii lei; pentru achiziționarea mijloacelor fixe – 100,0 mii lei. Nivelul executării bugetului pentru anul 2022 constituie 84% în sumă totală de 4948,9 mii lei.

CAPITOLUL IV. RECOMANDĂRI PRIVIND ÎMBUNĂTĂȚIREA SITUAȚIEI ÎN DOMENIUL PREVENIRII ȘI COMBATERII DISCRIMINĂRII ȘI ASIGURĂRII EGALITĂȚII

Parlamentul Republicii Moldova:

- Să ratifice Protocolul Opțional la Pactul Internațional ONU cu privire la Drepturile Economice, Sociale și Culturale;
- Să ratifice Protocolul Opțional nr. 3 la Convenția ONU cu privire la Drepturile Copilului;
- Să ratifice Protocolul nr. 12 la Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale;
- Să identifice soluții de ordin legislativ de interpretare a prevederilor art. 167 alin. (1) lit. a) Cod de procedură civilă prin care să fie specificat expres că limba rusă nu este o limbă străină în Republica Moldova.

Guvernul Republicii Moldova:

- Să demareze procesul de modificare/completare a art. 86 alin. (1) lit. y¹) Codul muncii, astfel încât să se explicitizeze că angajatorul poate să recurgă la aplicarea acestor prevederi în cazul în care măsura va putea fi justificată obiectiv și rezonabil potrivit scopului urmărit;
- Să revizuiască cadrul normativ ce vizează modificarea/rectificarea actelor de stare civilă în cazul persoanelor transgender, astfel încât să ofere acestor categorii de persoane o procedură accesibilă, previzibilă și compatibilă cu principiile statului de drept și standardelor în domeniul drepturilor omului.
- Să modifice Hotărârea Guvernului nr. 372/2010 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de evidență și distribuție a biletelor de reabilitare/recuperare acordate pensionarilor și beneficiarilor de alocații sociale de stat, în vederea ajustării prevederilor ce țin de asigurarea cu bilete de tratament balneosanatorial în mod egal tuturor angajaților, indiferent dacă dețin grad de dizabilitate sau sunt beneficiari de pensie pentru limită de vârstă;
- Să propună completarea Legii nr. 60/2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, prin reglementarea obligativității proprietarilor localurilor publice și/sau managerilor, administratorilor mijloacelor de transport public, de afișare a unui simbol pentru a indica că, în spațiul respectiv, este permis accesul câinilor-ghizi;
- Să inițieze armonizarea Legii nr. 1585/1998 cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală la Directiva 2013/33/ UE de stabilire a standardelor pentru primirea solicitanților de protecție internațională, și anume prin completarea listei beneficiarilor de asigurare medicală din partea statului cu persoanele solicitante de azil din grupurile vulnerabile enumerate în art. 21 al Directivei.

Ministerul Apărării și instituțiile din subordine

- Să efectueze exerciții practice cu efectivul Armatei Naționale și alte structuri subordonate Ministerului Apărării, pentru aplicarea în practică a Regulamentului cu privire la procedura de prevenire, identificare, înregistrare, raportare și examinare a cazurilor de discriminare, hărțuire sexuală și violență în bază de gen;
- Să introducă în sistemul de pregătire profesională inițială și continuă a militarilor și soldaților, subiectele legate de prevenirea și combaterea discriminării și asigurarea

egalității pe criteriul de orientarea sexuală și alte criterii, inclusiv cu implicarea organizațiilor și/sau specialiștilor din domeniu;

- Să oblige centrele militare să inițieze proceduri de înregistrare a tuturor actelor recepționate de la recruți;
- Să oblige centrele militare să informeze recruții în scris (cu eliberarea materialelor informative pe suport de hârtie), cel puțin în limbile română și rusă, și sub semnătură, despre posibilitatea executării serviciului civil (de alternativă) în procesul luării la evidență militară și/sau încorporării în serviciul militar în termen;
- Să asigure accesul (fără solicitarea permisiunii de la militarii de serviciu/ofițeri/comandament) la numărul suficient de telefoane mobile în măsură să acopere necesitățile de comunicare a tuturor recruților și militarilor în termen în toate unitățile Armatei Naționale, și examinarea/identificarea posibilității de folosire a telefoanelor personale (fără camere) pentru militarii în termen în toate unitățile Armatei Naționale.

Ministerul Sănătății și instituțiile subordonate:

- Să inițieze procesul de modificare a prevederilor pct. 9 subpct. 10 din Regulamentul privind numirea în funcție pe bază de concurs a conducătorilor instituțiilor medico-sanitare publice și a Contractului-tip de management al instituției aprobat prin HG nr. 1016/2016, astfel încât să asigure un tratament egal femeilor și bărbaților în procesul de ocuparea a funcțiilor vizate;
- Să evalueze conducătorul IMSP Spitalul Clinic Municipal Bălți și să organizeze concursul pentru ocuparea funcției de conducător IMSP Spitalul Clinic Municipal Bălți;
- Să asigure ca programările la medicii specialiști să se efectueze în funcție de disponibilitatea medicului specialist, într-o listă comună, indiferent de statutul de asigurat sau neasigurat;
- Să implementeze și să monitorizeze procesul de încheiere a contractelor bilaterale de prestare a serviciilor medicale între instituțiile medico-sanitare, în cazul în care ultimele nu dispun de capacitățile necesare pentru efectuarea anumitor servicii de asistență medicală specializată de ambulator;
- Să întreprindă măsuri de rigoare pentru angajarea medicilor în conformitate cu prevederile normativelor de personal.

Ministerul Justiției:

- Să instituie un mecanism pentru eliberarea de la aplicarea măsurii preventive sub formă de arest a persoanelor grav bolnave, indiferent de statutul procesual al persoanei și momentul contractării bolii.
- Să pună în aplicare un plan de măsuri orientate spre asigurarea accesibilității lingvistice a sistemului de justiție.

Consiliul Superior al Magistraturii:

- Să identifice soluții de ordin administrativ pentru a garanta persoanelor aparținând minorităților naționale exercitarea efectivă a dreptului de a primi răspuns în limba în care a fost formulată adresarea (contractarea serviciilor de traducere, angajarea personalului din rândul minorităților naționale ș. a.).

Judecătoria Chișinău:

- Să înceteze acțiunile de discriminare a persoanelor vorbitoare de limbă rusă, și să admită actele procesuale înaintate de aceștia în limba rusă;

- Să identifice soluții de ordin administrativ pentru a garanta persoanelor aparținând minorităților naționale exercitarea efectivă a dreptului de a primi răspuns în limba în care a formulat adresarea (contractarea serviciilor de traducere, angajarea personalului din rândul minorităților naționale ș. a.).

Instanțele de judecată

- Să asigure numărul necesar de unități de traducători, pentru a garanta minorităților naționale accesul la justiție.

Autoritatea Națională de Integritate:

- Să aplice proceduri și standarde obiective la promovarea personalului din subordine în funcțiile publice/administrative.

Ministerul Afacerilor Interne

- Să reexamineze durata de valabilitate a actului de identitate pentru persoanele care au renunțat la numărul de identificare de stat și la evidența automatizată în Registrul de stat al populației.

Inspectoratul General al Poliției și instituțiile subordonate:

- Să introducă în programul de formare continuă a colaboratorilor INSP, activități privind combaterea discriminării la locul de muncă și în activitatea profesională;
- Să planifice și să organizeze, pentru personalul din subordine, activități de instruire privind profilarea rasială și combaterea prejudecăților privind persoanele de etnie romă.

Administrația Națională a Penitenciarelor și instituțiile subordonate:

- Să identifice soluții de ordin administrativ, pentru a garanta persoanelor aparținând minorităților naționale exercitarea efectivă a dreptului de a primi răspuns în limba în care a fost formulată adresarea (contractarea serviciilor de traducere, angajarea personalului din rândul minorităților naționale ș. a.).

Casa Națională de Asigurări Sociale:

- La calcularea pensiei anticipate pentru carieră lungă, să ia în calcul drept stagiul de cotizare contributiv toată perioada de desfășurare a activității de avocat;
- Să calculeze stagiul de cotizare contributiv necesar acordării pensiei anticipate pentru carieră lungă, cu includerea perioadelor de până la 01 ianuarie 2021, pentru care avocații au achitat taxa stabilită de legea anuală a bugetului asigurărilor sociale de stat.

Agenția Servicii Publice:

- Să demareze procesul de completare a cadrului normativ în partea ce vizează modificarea/rectificarea actelor de stare civilă în cazul persoanelor transgender, astfel încât să ofere acestor categorii de persoane o procedură accesibilă, previzibilă și compatibilă cu principiile statului de drept și standardelor în domeniul drepturilor omului.

Inspectoratul de Stat al Muncii:

- Să inițieze acțiuni de informare și consultare în masă a angajatorilor, cu privire la aplicabilitatea prevederilor art. 86 alin. (1) lit. y¹) din Codul muncii.

Autoritățile publice locale:

- Să evalueze gradul de accesibilitate fizică, pentru persoanele cu nevoi speciale, inclusiv a infrastructurii drumurilor din localitățile pe care le gestionează;
- Să trateze în mod egal persoanele juridice care activează în condiții similare, pentru a asigura o sarcină fiscală egală;
- Să elaboreze un plan de acțiuni îndreptat spre accesibilizare;
- Să planifice resursele financiare pentru măsurile de accesibilizare necesare.

Instituțiile de învățământ:

- Să organizeze activități privind combaterea discriminării în domeniul educației și respectării principiului laic al învățământului de stat, pentru toți angajații, elevii și părinții acestora, care și-au manifestat dorința.

Politicienii:

- Să nu admită declarațiile sexiste și instigatoare la discriminare;
- Să nu admită evidențierea etniei într-un context necorespunzător;
- Să fie prudenți la exprimările publice, astfel încât prin declarațiile sale să nu eticheteze și/sau ofenseze reprezentanții grupurilor vulnerabile, ceea ce ar putea conduce la creșterea intoleranței în societate.

Angajatorii:

- Să nu admită acțiuni de intimidare și victimizare la locul de muncă;
- Să elaboreze și să aprobe un regulament intern privind neadmiterea hărțuirii la locul de muncă;
- Să nu admită desfacerea contractului individual de muncă în temeiul art. 86 alin. (1) lit. y¹) Codul muncii în mod arbitrar, ci doar în situațiile când există o justificare obiectivă și rezonabilă, potrivită scopului urmărit;
- Să instruiască în domeniul nediscriminării personalul responsabil de recrutare;
- Să înceteze acțiunile de intimidare ale persoanelor la locul de muncă;
- Să acorde salariaților acces deplin la informații și proceduri referitoare la drepturile și libertățile acestora.

Mass-media:

- Să se abțină de la sintagmele discriminatorii în adresa persoanelor care aparțin altor etnii, în cadrul reportajelor derulate, precum și în cadrul emisiunilor televizate.